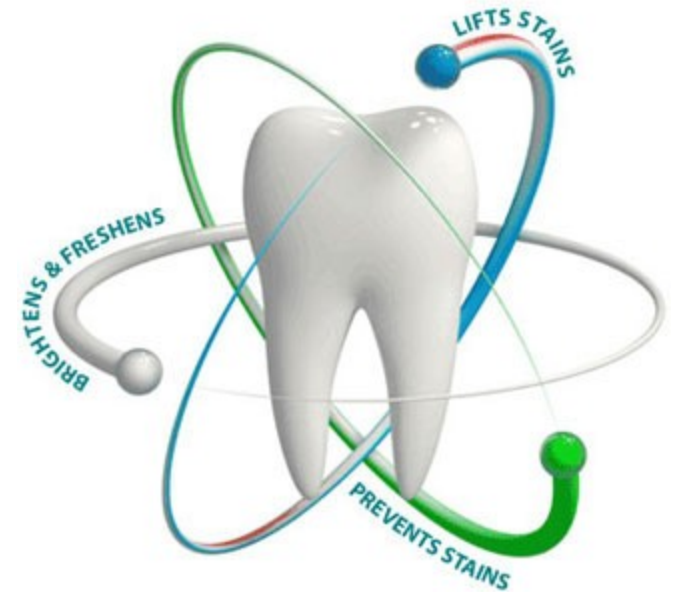

Přednáška 4

- **dentin – mikrosk. stavba**
- **druhy dentinu**
- **klinický význam dentinu**
- **zubní dřeň – mikrosk. stavba**
- **dentinopulparní komplex**
- **věkové změny v dřeni**

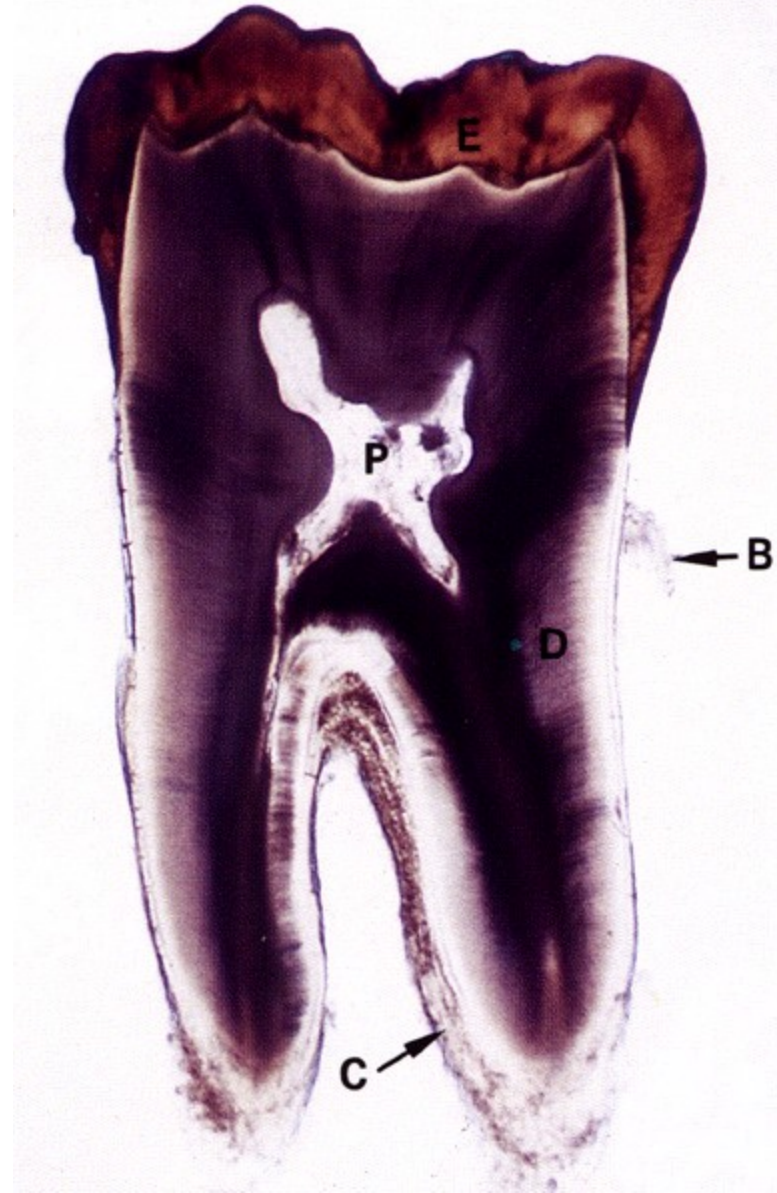

Dentin (zubovina, substantia eburnea)

hlavní podkladová tkáň zubu

fyzikální vlastnosti:

- slabě nažloutlá barva (slonová kost)
- tvrdší než kost a cement, ale měkčí než sklovina
- pružný a propustný
(propustnost klesá s věkem)

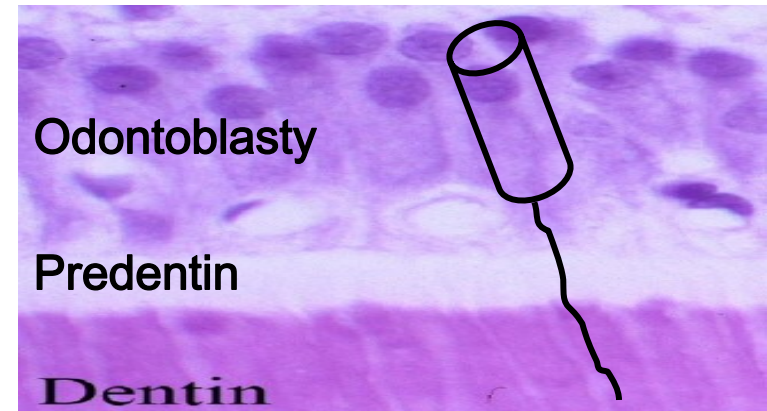
Dentin

- dentin je bezcévná mineralizovaná tkáň

Histol. stavba: — anorganická složka [$\text{Ca}_{10}(\text{PO}_4)_6(\text{OH})_2$ aj.]

organická složka:

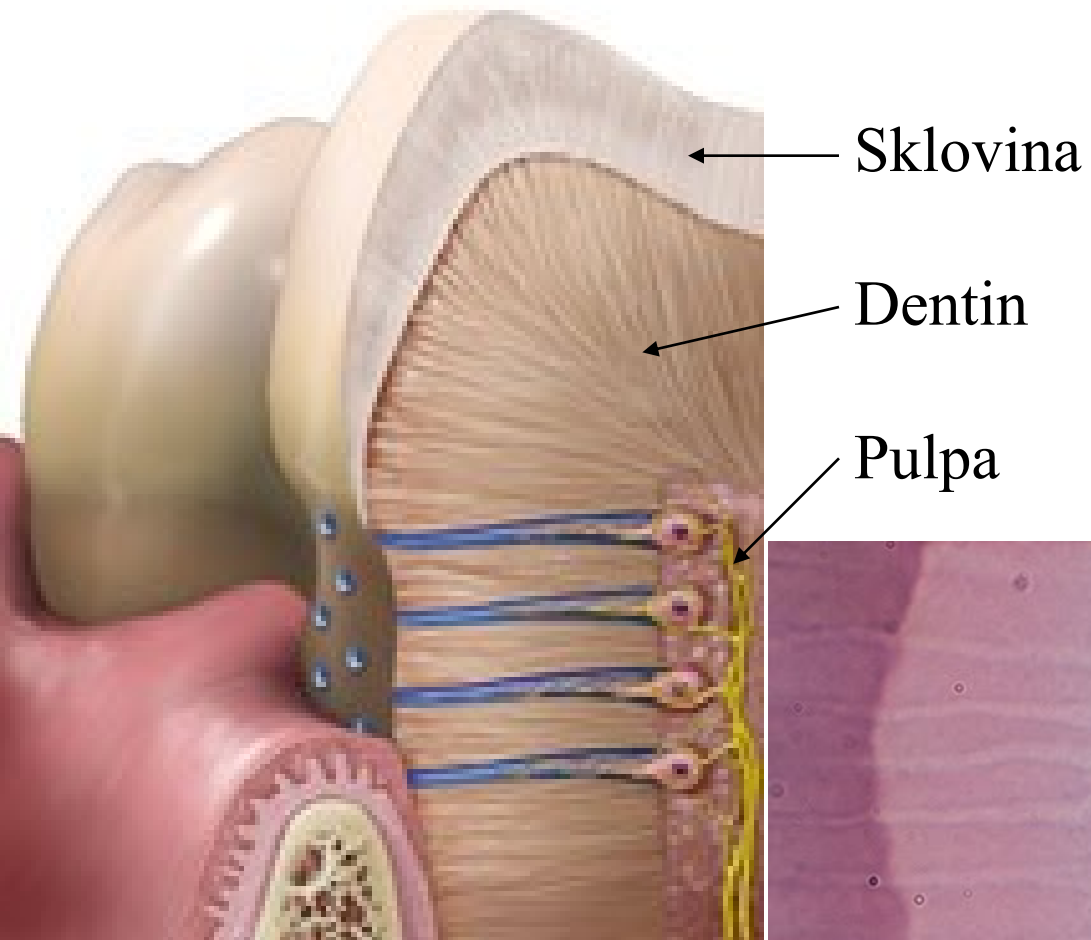
buňky – odontoblasty
produkují kolagenní vlákna
(kolagen I) + amorfni hmotu

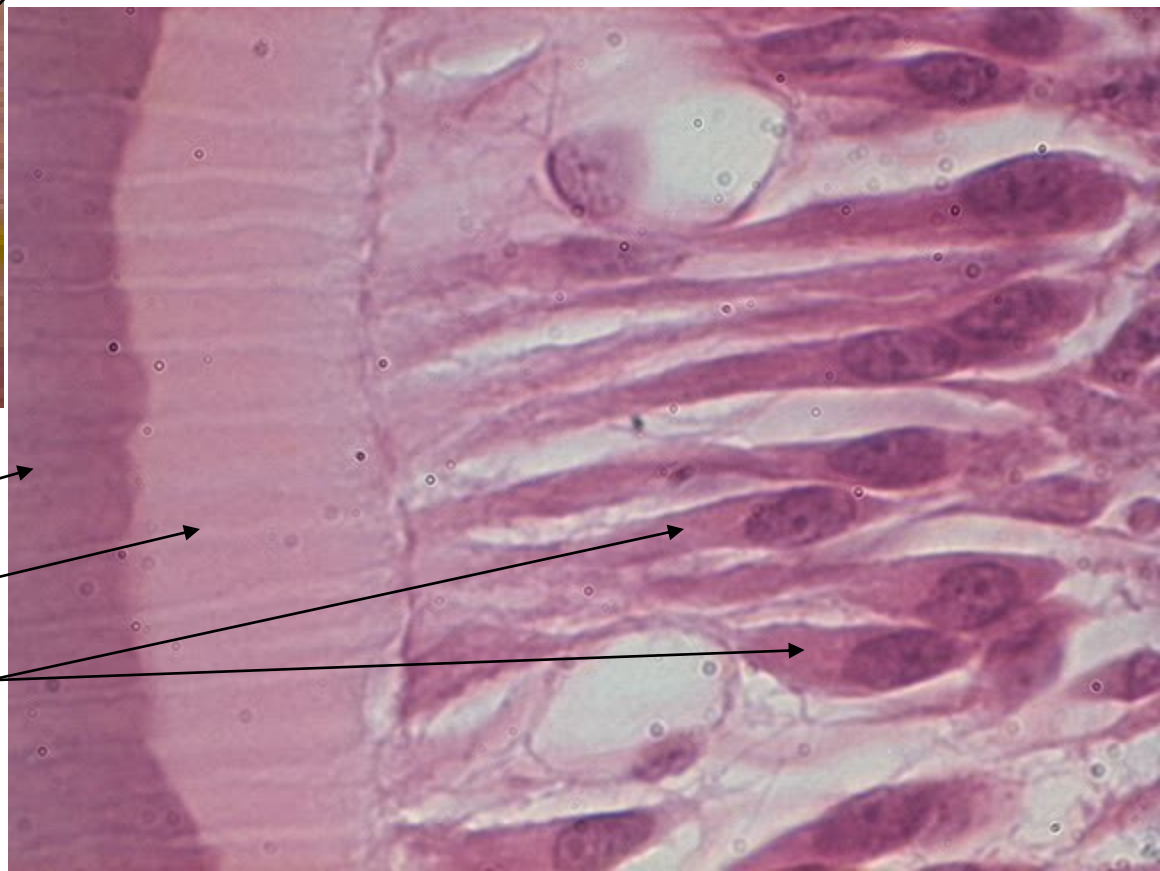
polarizované
buňky !

Uspořádání:

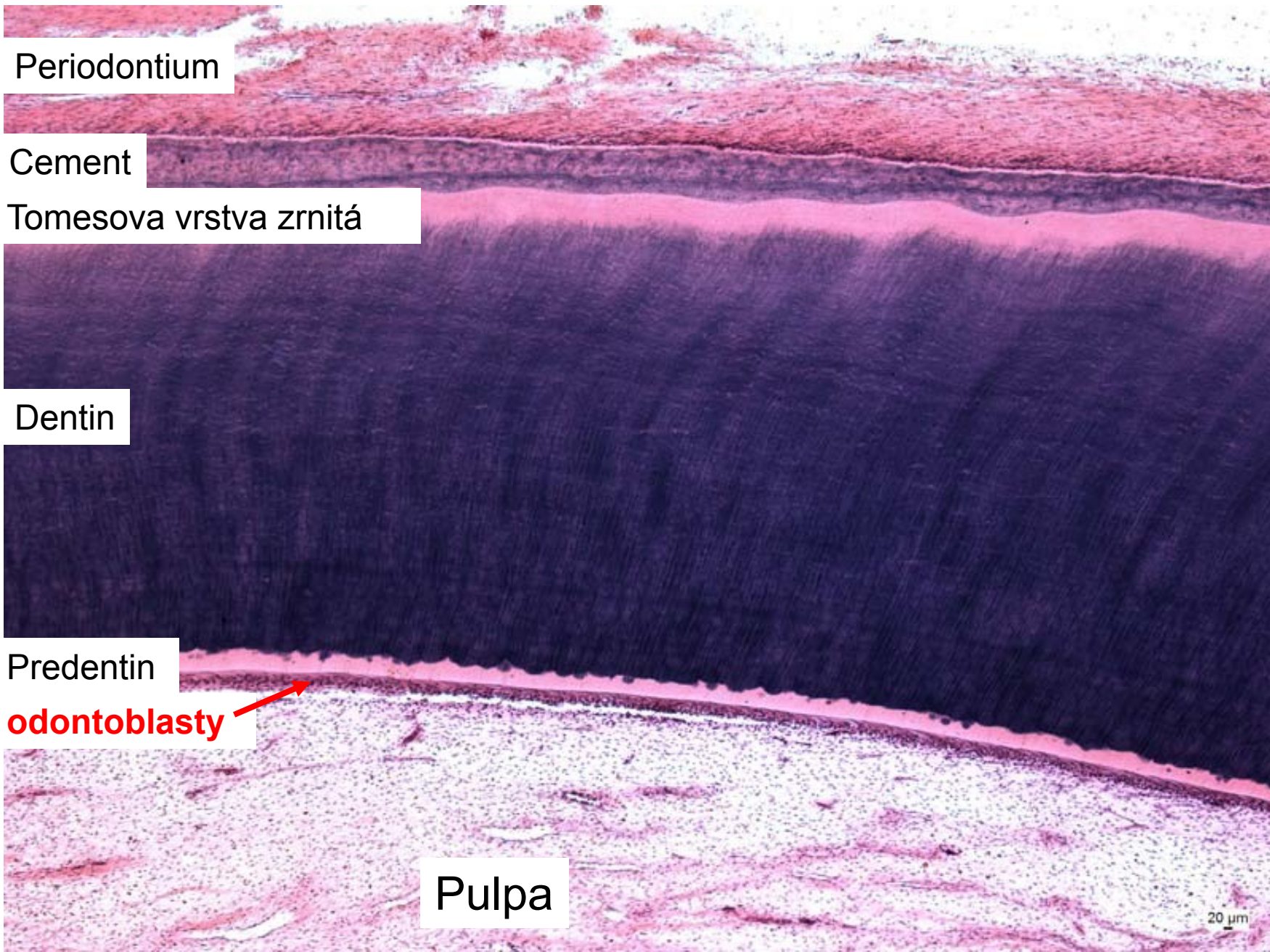
- Odontoblasty – mimo dentin, na periferii pulpy
- **Tomesova vlákna** (výběžky odontoblastů) – v dentinu (tzv. dentinové kanálky)

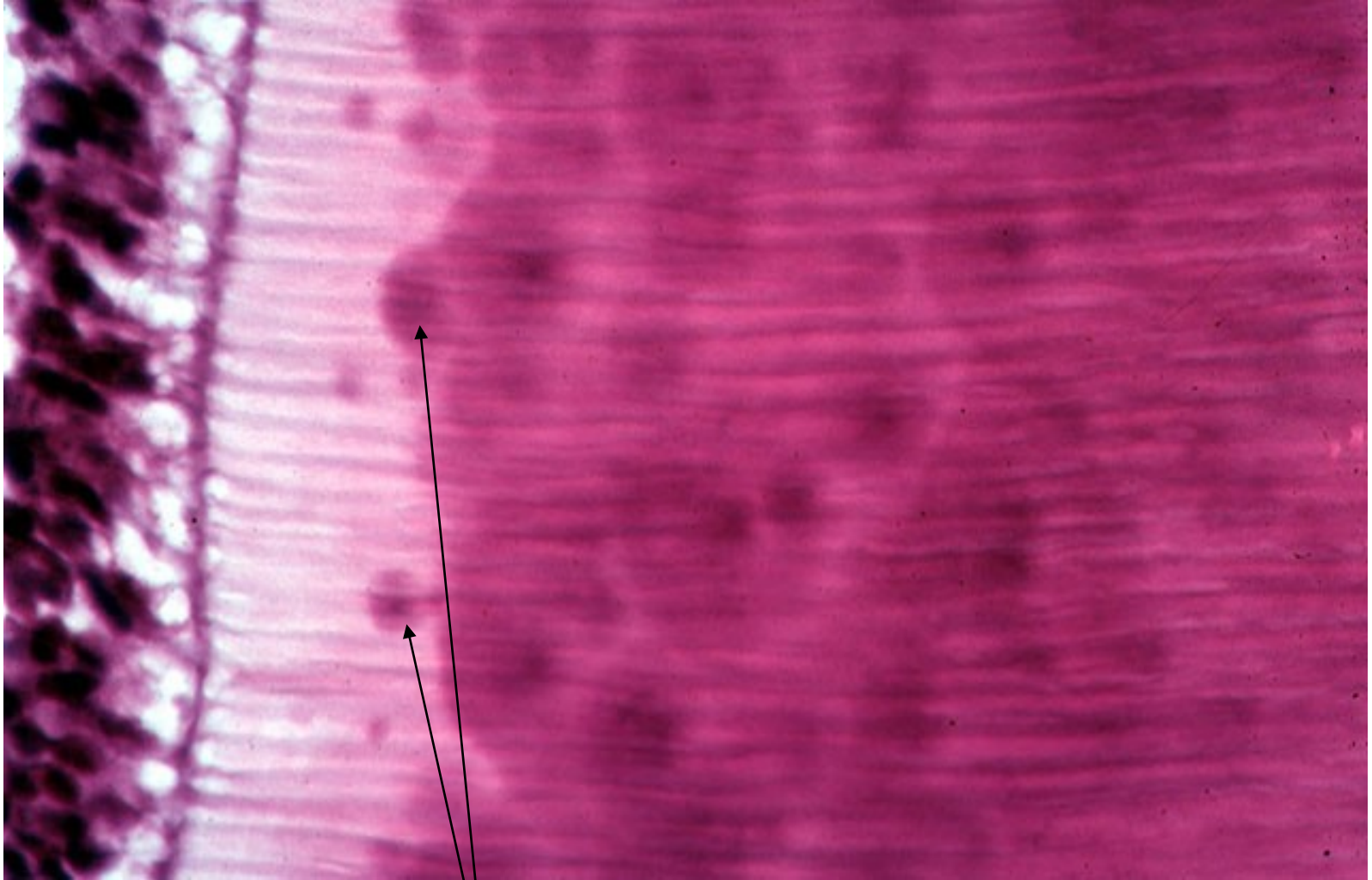
Dentin
Predentin
Odontoblasty
(ve dřeni)

Zub – kořen

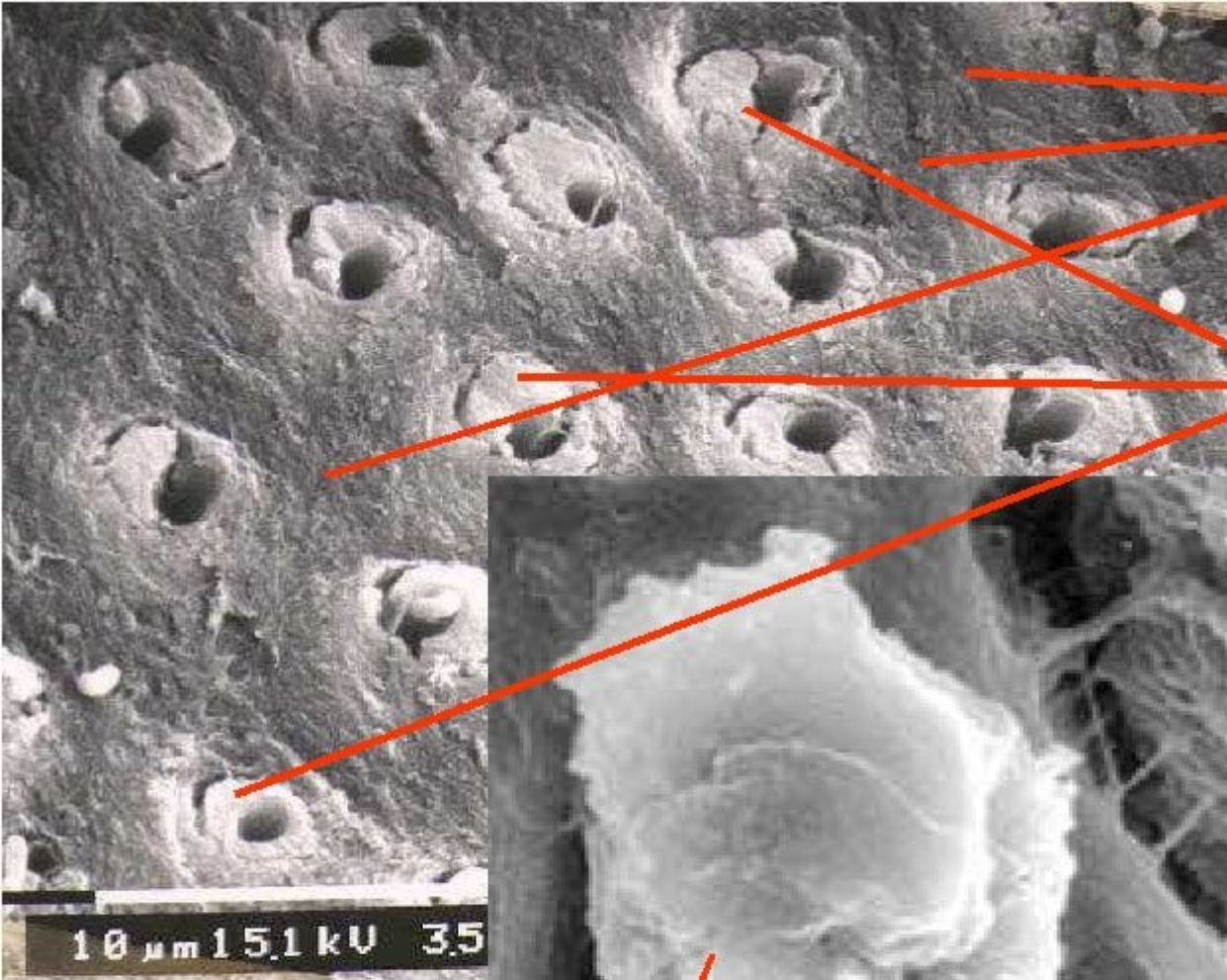
Kalcisferity

Mineralizovaná globulární ložiska v predentinu – jejich fúzí vzniká dentin

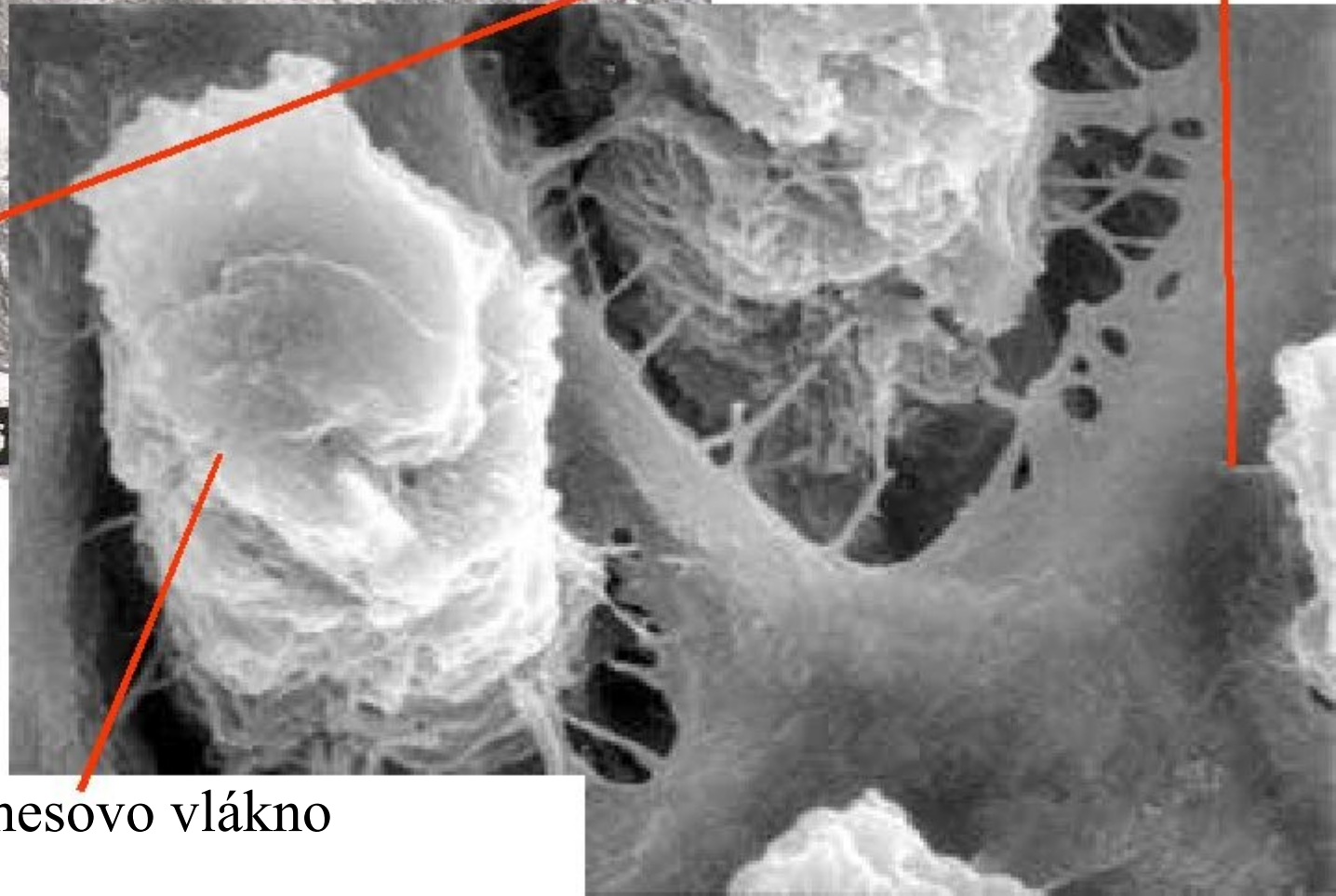
- Tomesova vlákna probíhají v **dentinových kanálcích** (⇒ radiální žíhání)
- **peritubulární a intertubulární dentin**
- **predentin** (*nekalcifikuje, měkký, na HE preparátech růžový*)
- **Tomesova vrstva zrnitá a Czermakovy lakuny** (*nepravidelně mineralizovaný dentin*)

Intertubulární
dentin

Peritubulární
dentin - tvrdší

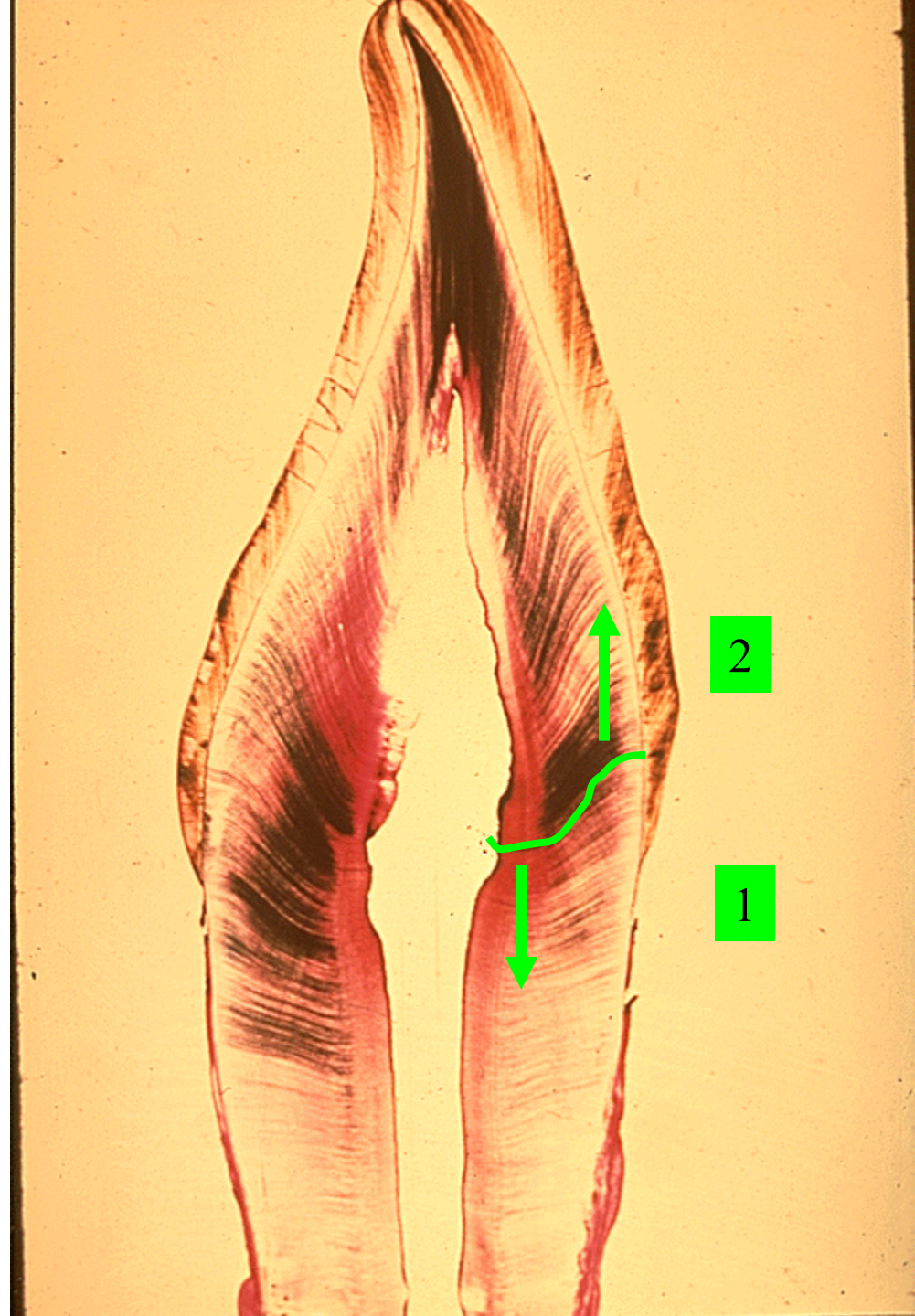

Tomesovo vlákno

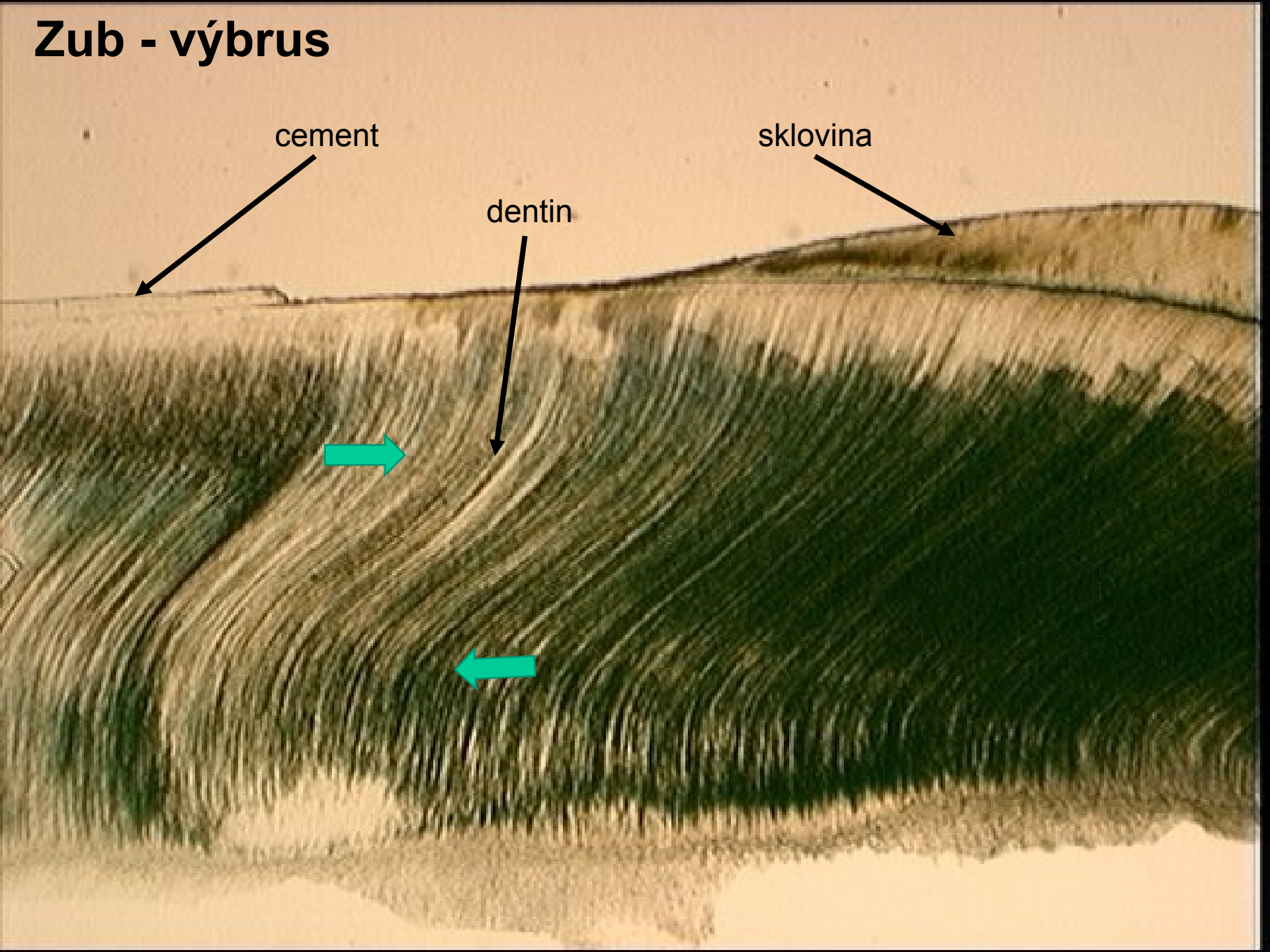

Kanálky

- konvexita prvního (1) ohybu směřuje k hrotu kořene a nachází se blíže dřevěné dutiny,
- konvexita druhého (2) ohybu je obrácena ke korunce a leží blíže vnějšího povrchu dentinu

Zub - výbrus

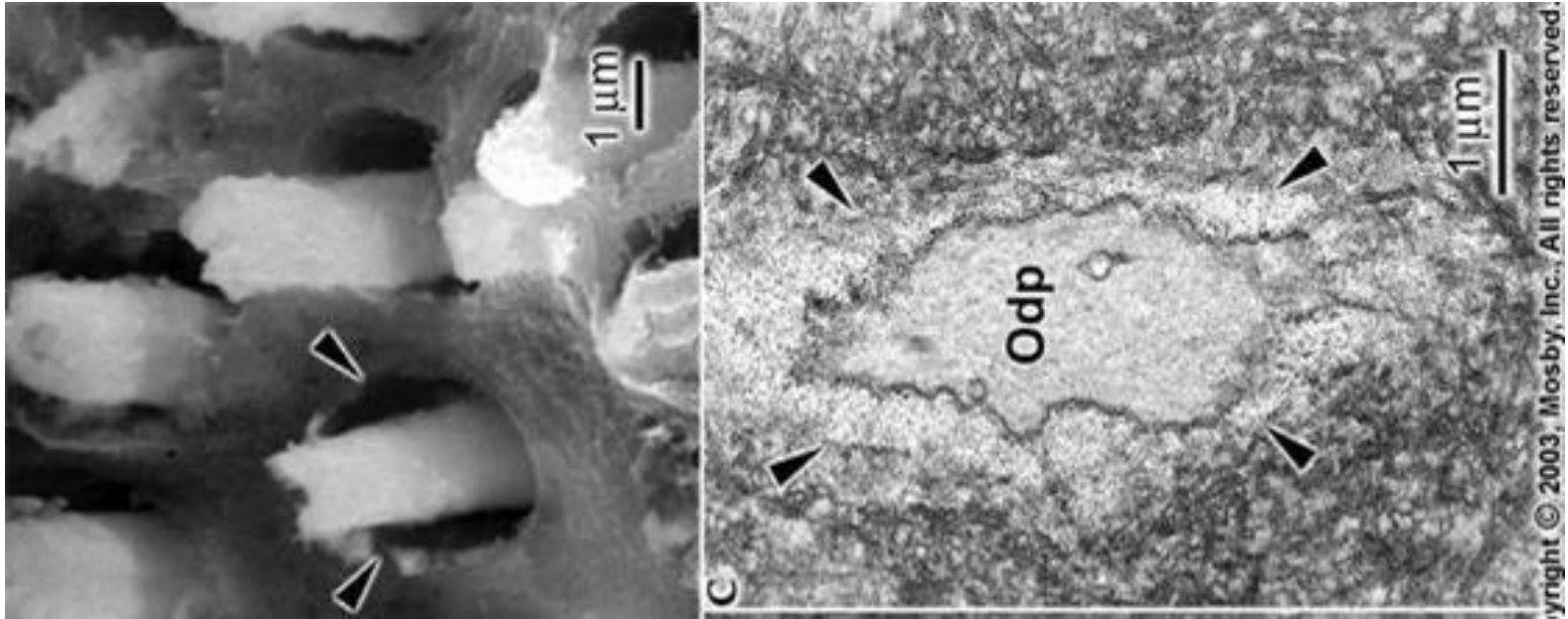
cement

sklovina

dentin

mezi stěnou kanálku a Tomesovým vláknem je **periodontoblastický prostor**, obsahuje mukopolysacharidový materiál - **Neumannovu pochvu**

Periodontoblastický prostor (šipky)

Dentinová matrix

- svazky kolagenních vláken (kolagen I) probíhají rovnoběžně s povrchem zubu (kolmo na průběh dentinových kanálků)
- interfibrilární matrix je impregnovaná krystalky hydroxylapatitu

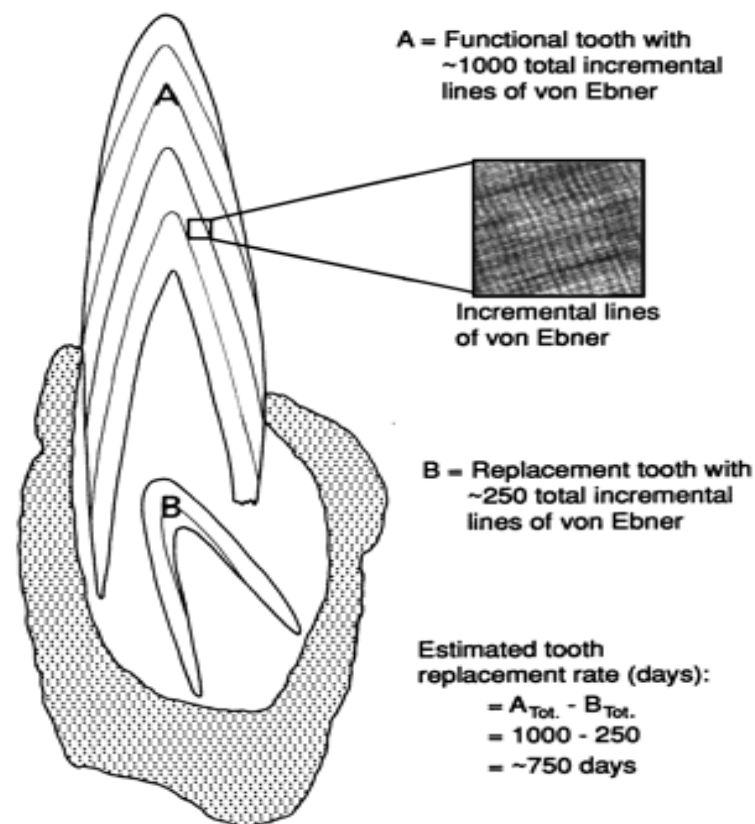
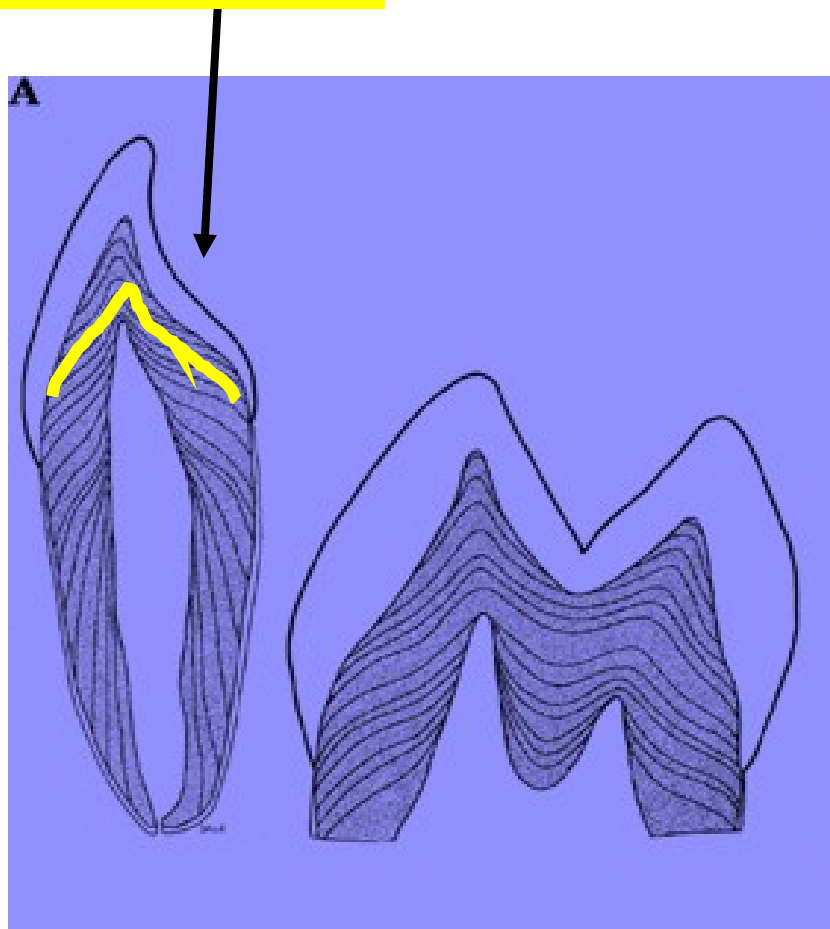
Inkrementální linie

-vznikají postupným ukládáním a mineralizací dentinu
(na výbrusech - tenké linie rovnoběžné s dřevnou dutinou)

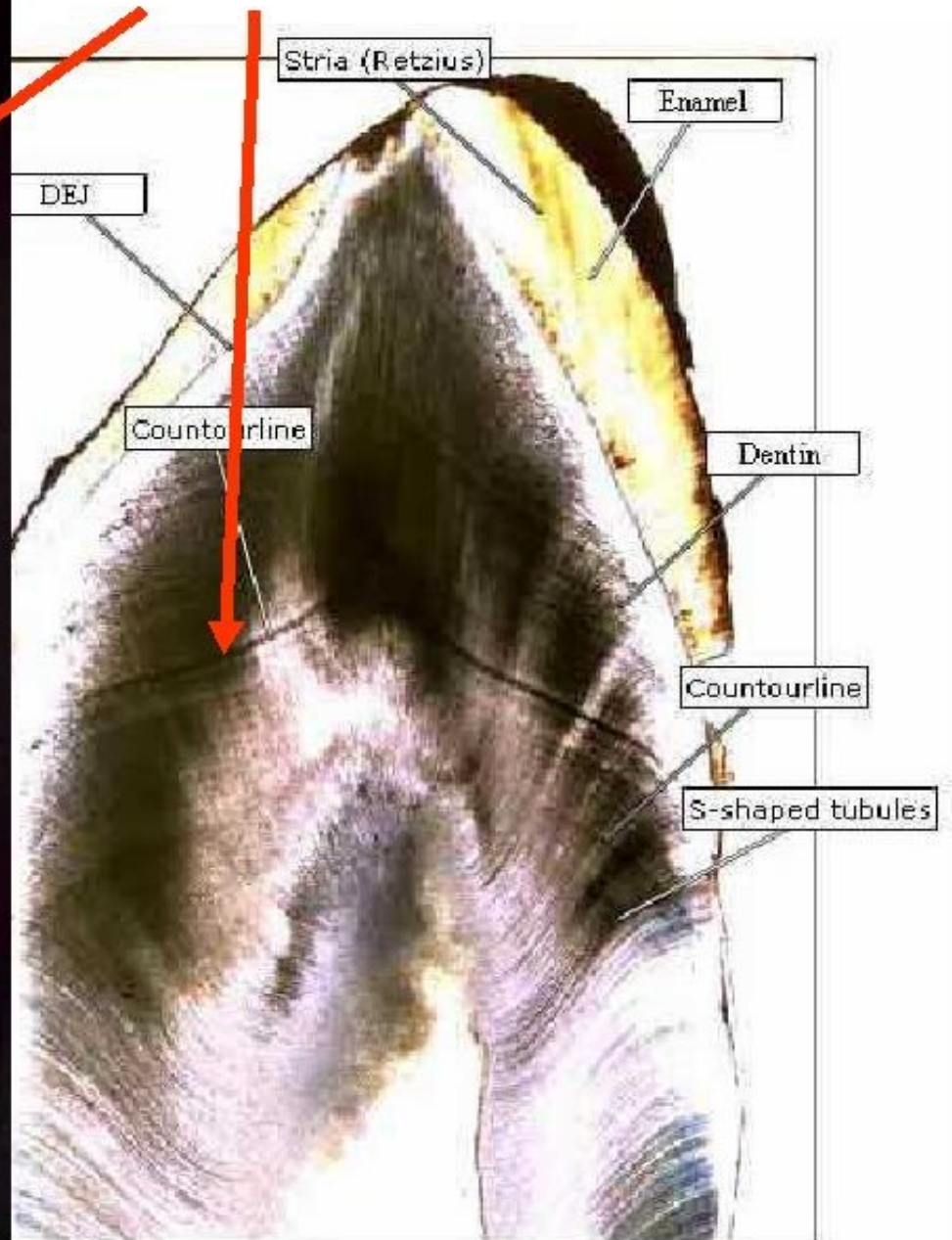
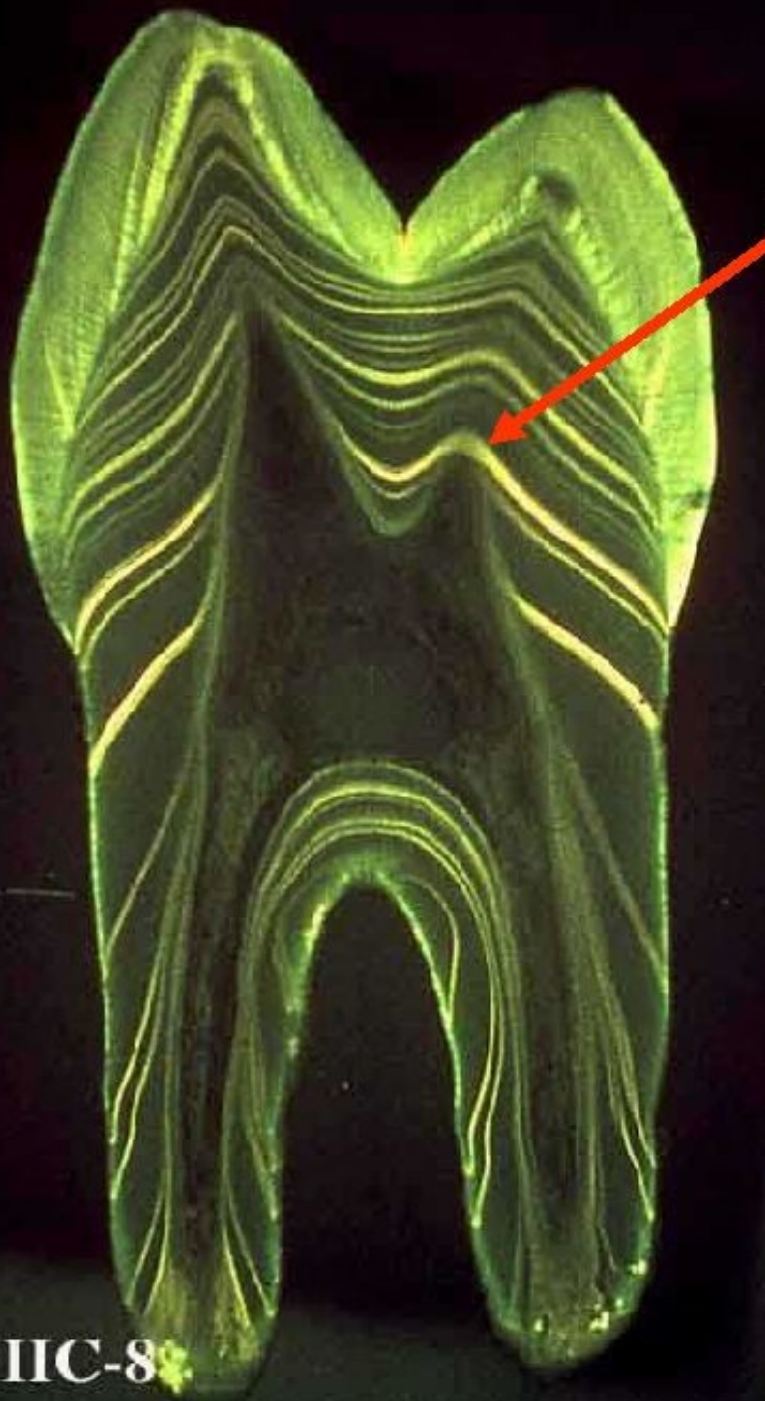
-linie von Ebnerovy – vzdálenost 4-8 μm – denní přírůstky org. matrix dentinu

-linie Owenovy - vzdálenost 15-30 μm – přírůstky za 4 denní interval,

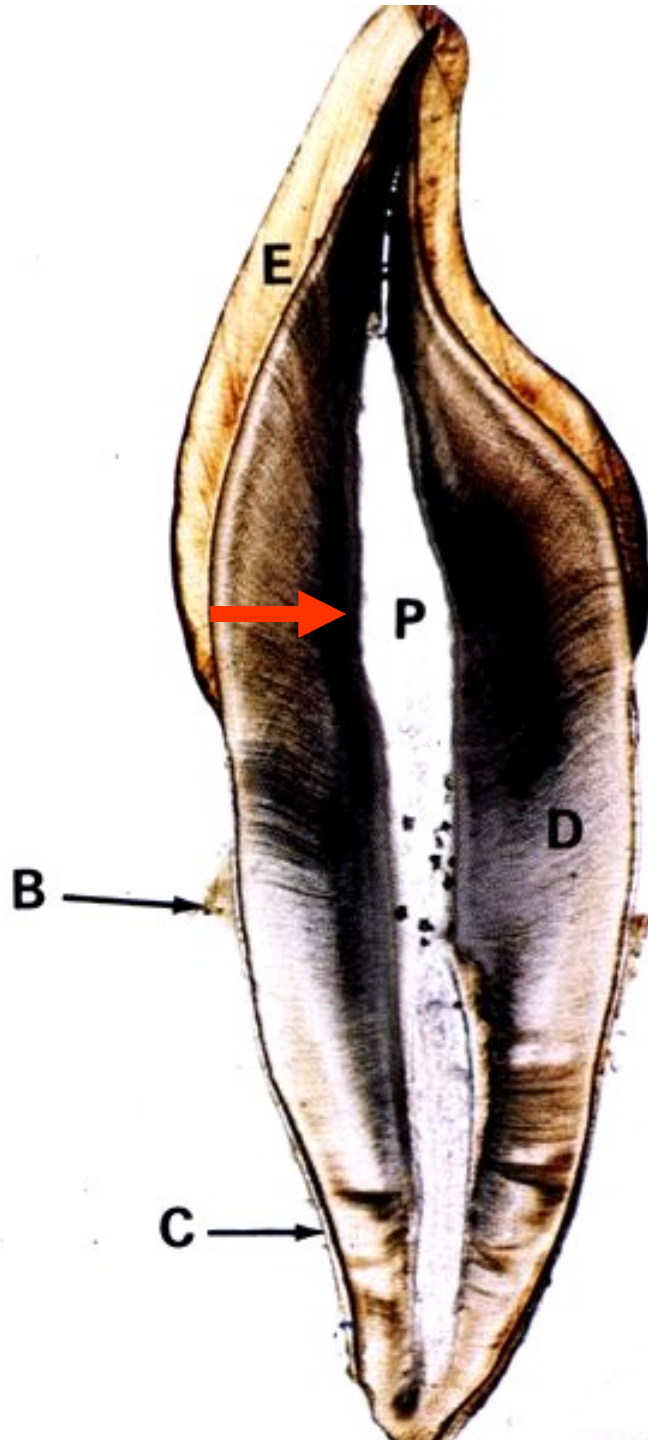
-linie neonatální

Owenovy čáry

Regionální rozdíly ve stavbě a složení dentinu

Od periferie ke dřeni
Ize v dentinu rozlišit:

- **plášťový dentin**
- **interglobulární dentin**
(Czermakovy lakuny a Tomesova zrnitá vrstva)
- **cirkumpulparní dentin**
- **interdentin**
- **predentin**

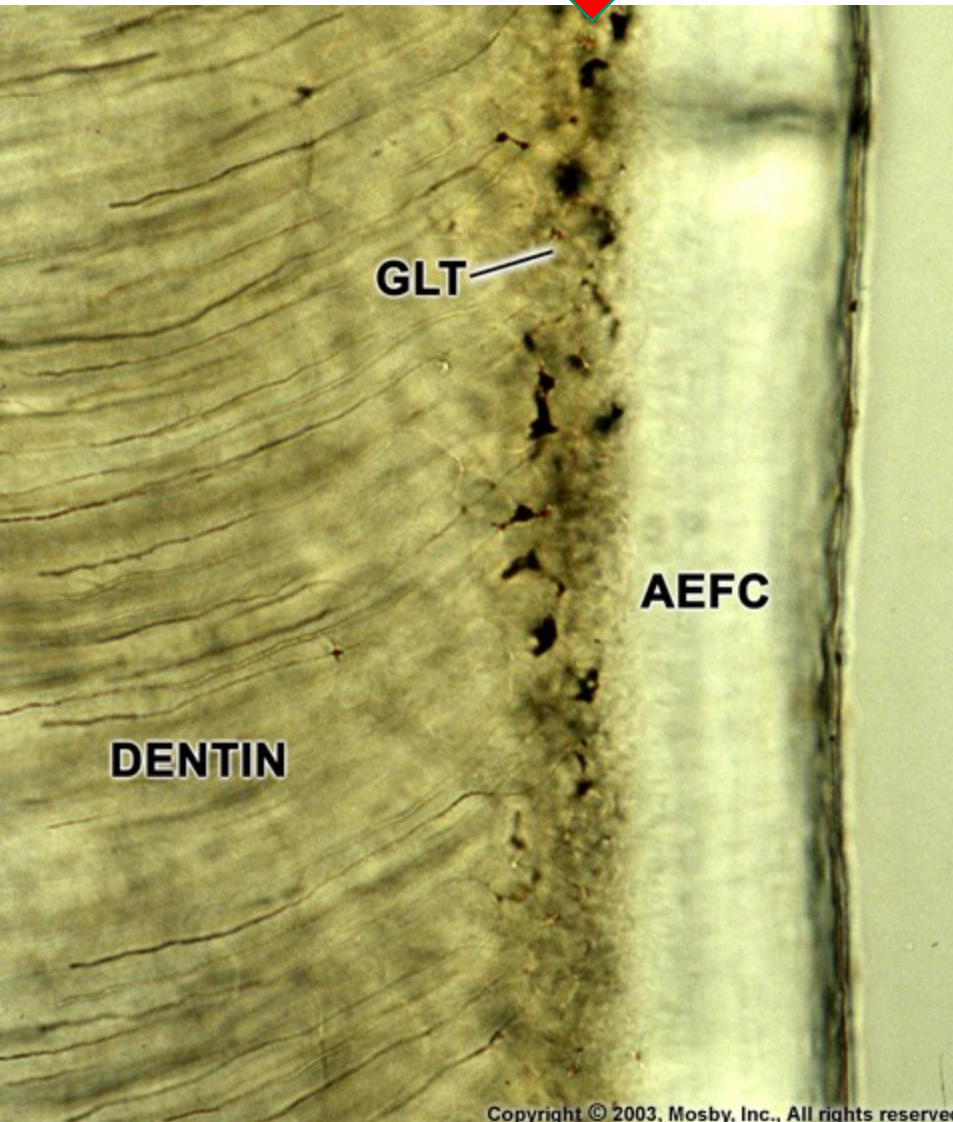
Plášťový dentin

- prvně uložený dentin, tloušťka asi 30 μm
- méně mineralizovaný,
- kolagenní vlákna - kolmo k povrchu
- obsahuje bohatě větvené konce dentinových tubulů s Tomesovými vlákny

Interglobulární dentin

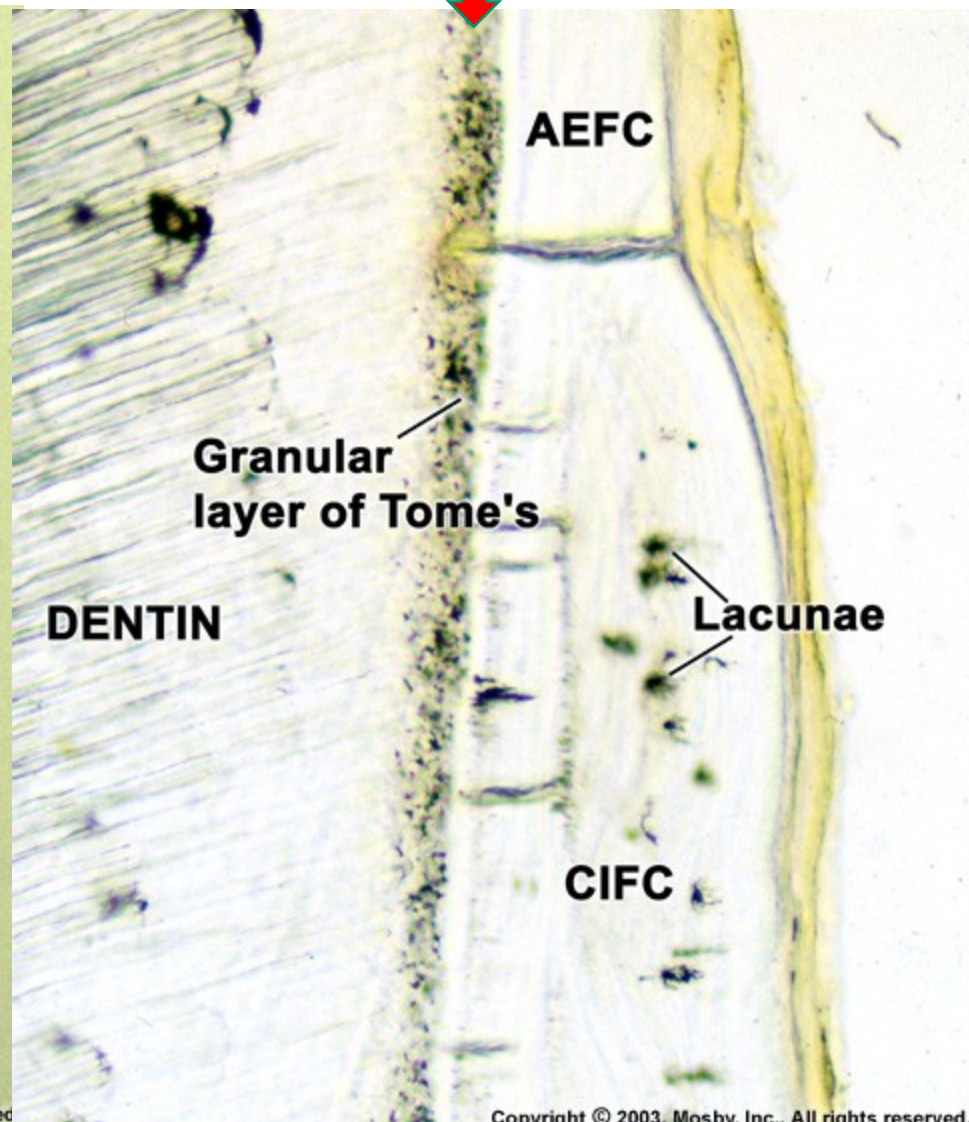
- nepravidelně zvápenatělý dentin, v němž nedošlo k fúzi dentinových částic, tzv. kalcisféritů

v korunce tzv. Czermakovy lakuny

Copyright © 2003, Mosby, Inc., All rights reserved

v oblasti kořene - Tomesova zrnitá vrstva

Copyright © 2003, Mosby, Inc., All rights reserved.

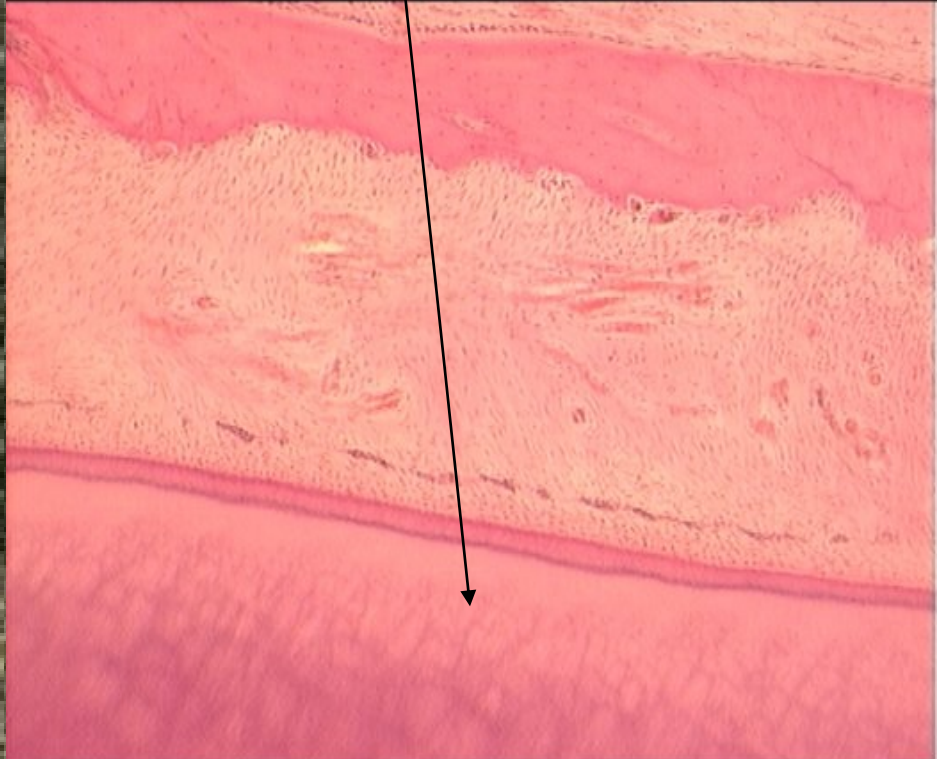

cement

zrnitá vrstva Tomesova

dentin

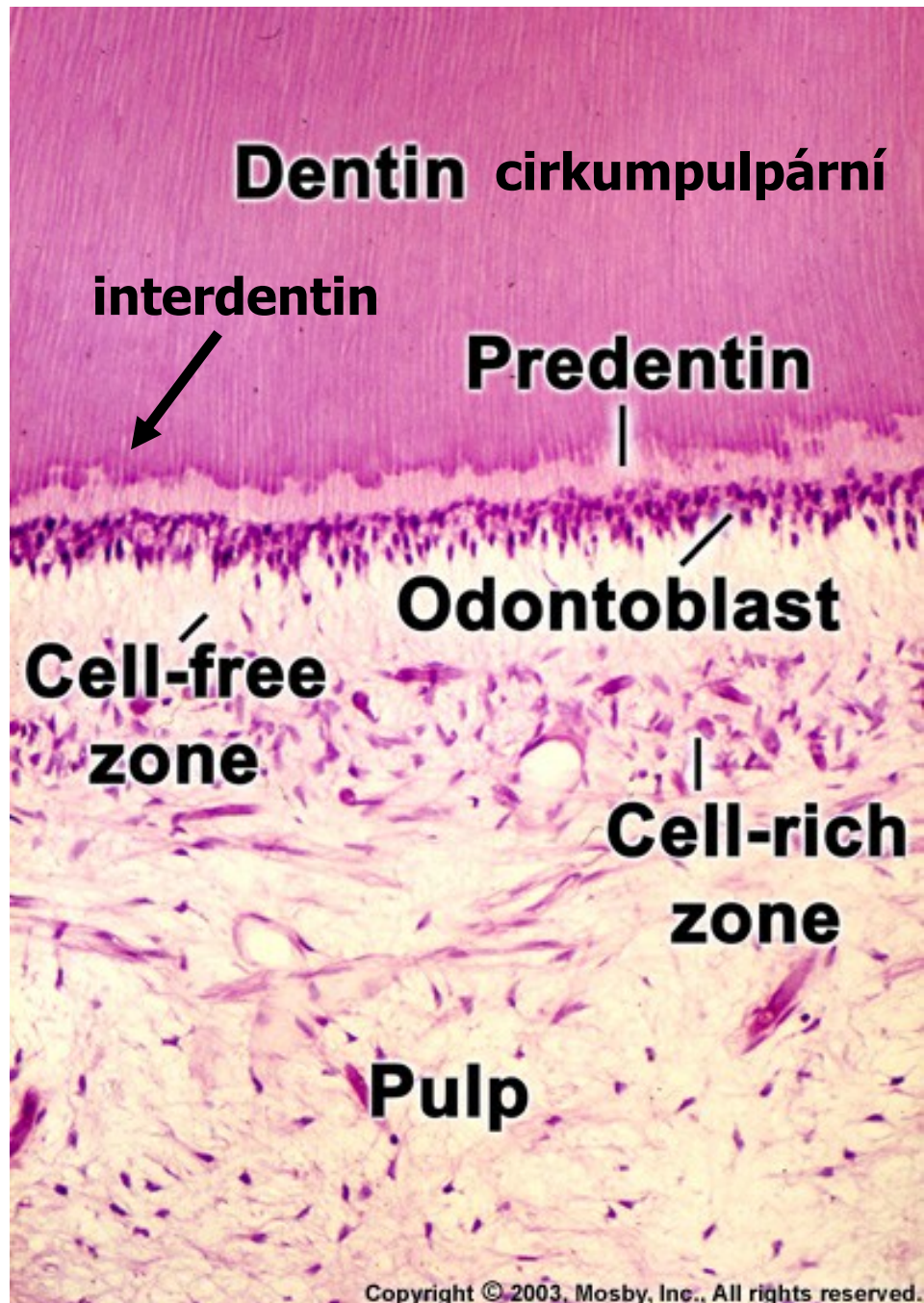
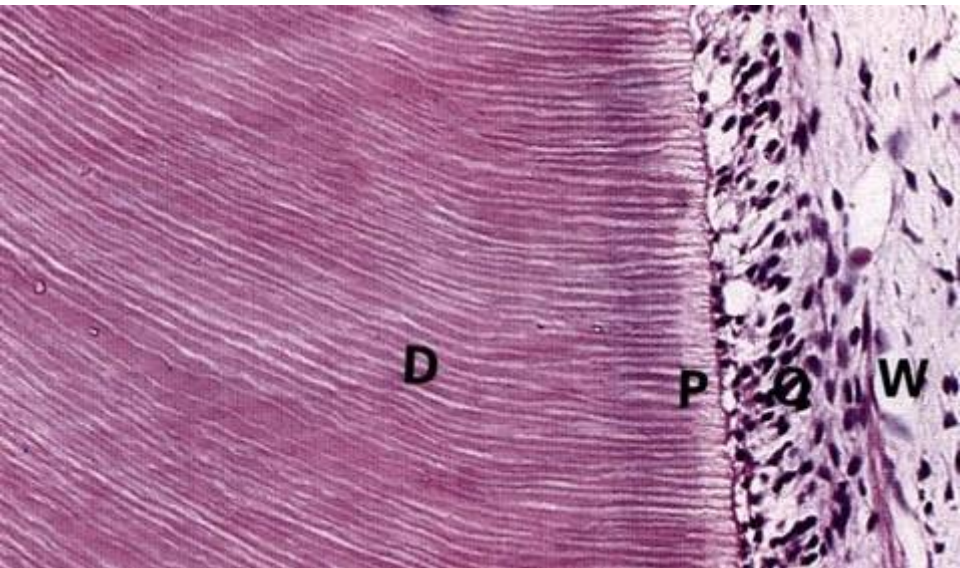
Zub - výbrus

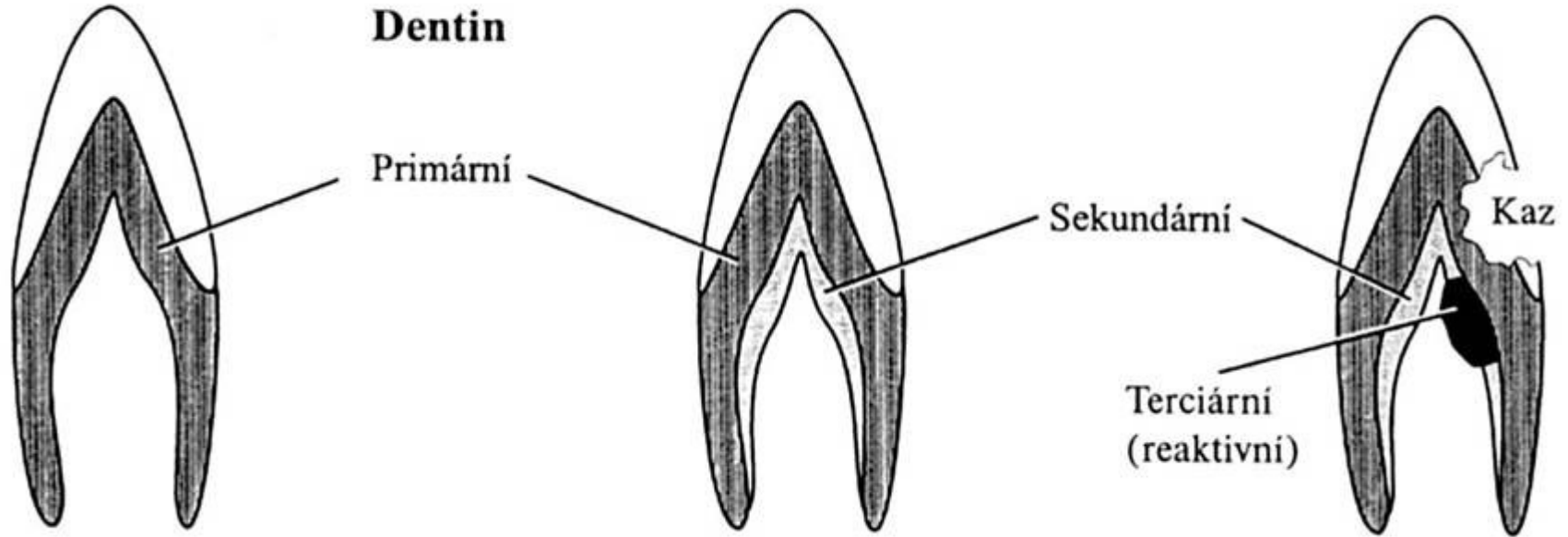
Cirkumpulární dentin – podstatná část dentinu s pravidelně uspořádanými dentinovými kanálky

Interdentin – přechodná zóna mezi cirkumpulárním dentinem a predentinem, oblast kde začíná mineralizace predentinu

Predentin - vrstva dentinu v blízkosti odontoblastů, u dočasných i trvalých zubů za normálních okolností nikdy nekalcifikuje

Vývojově, tj. podle ontogenetického stáří (tedy doby ukládání) se dentin dělí na:

primární dentin – dentin vytvořený před ukončením vývoje zubního kořene

sekundární dentin – dentin vytvořený po skončení dentinogeneze, tvoří se a ukládá po celý život, od primárního dentinu bývá oddělen výraznější inkrementální linií, v důsledku jeho tvorby se zmenšuje dřeňová dutina

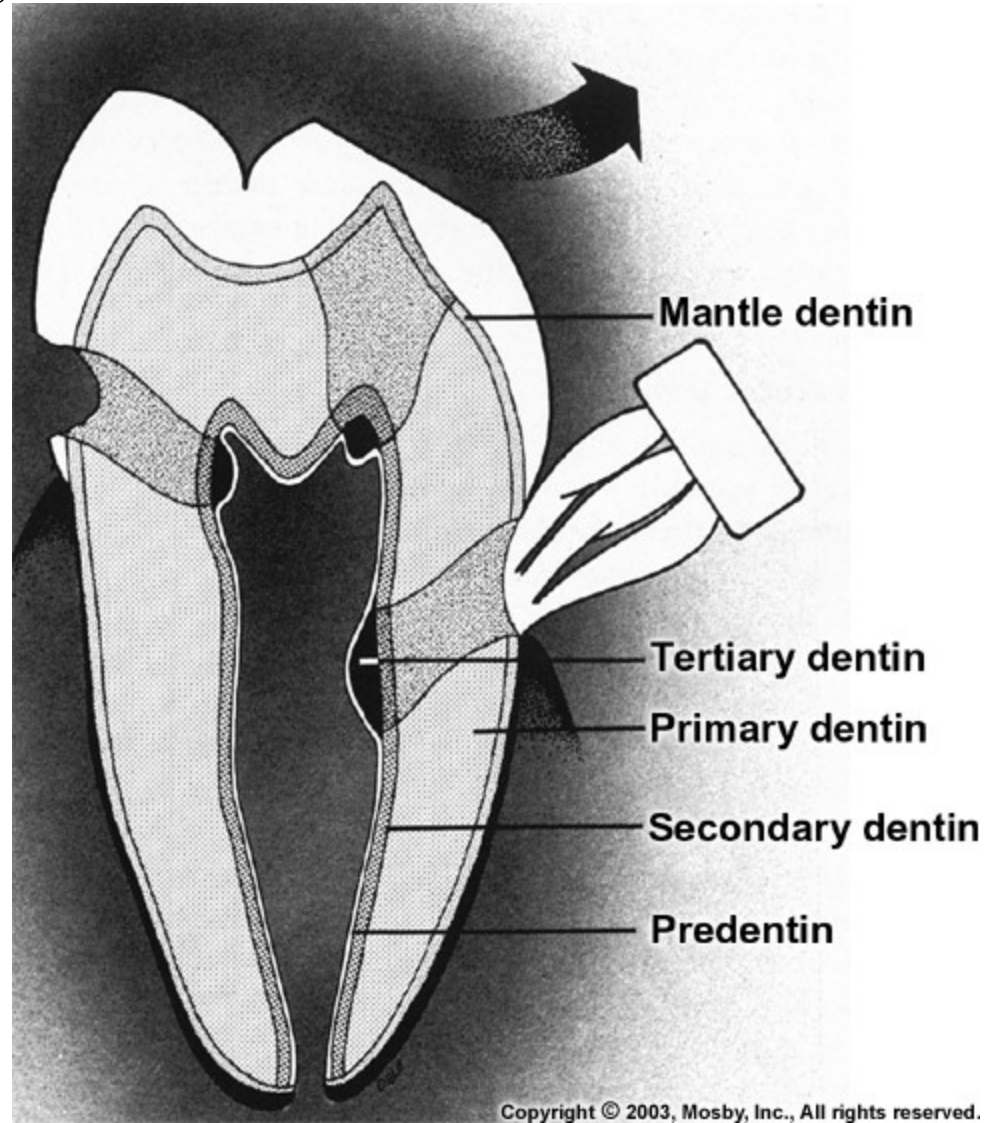
terciární dentin – vzniká jako odpověď na lokální dráždění (např. zubní kaz, zvýšený tlak při skusu, špatná adjustace korunky)

reparativní nebo reaktivní dentin

vytváří ložiska a rychle roste,
dentinové kanálky mají
nepravidelné uspořádání
nebo mohou i chybět

Skleróza dentinu (projev stárnutí)

- Tomesova vlákna degenerují
- dentinové kanálky obliterují
- sklerotický dentin ztrácí lesk, má jantarovou barvu a je více odolný vůči zubnímu kazu

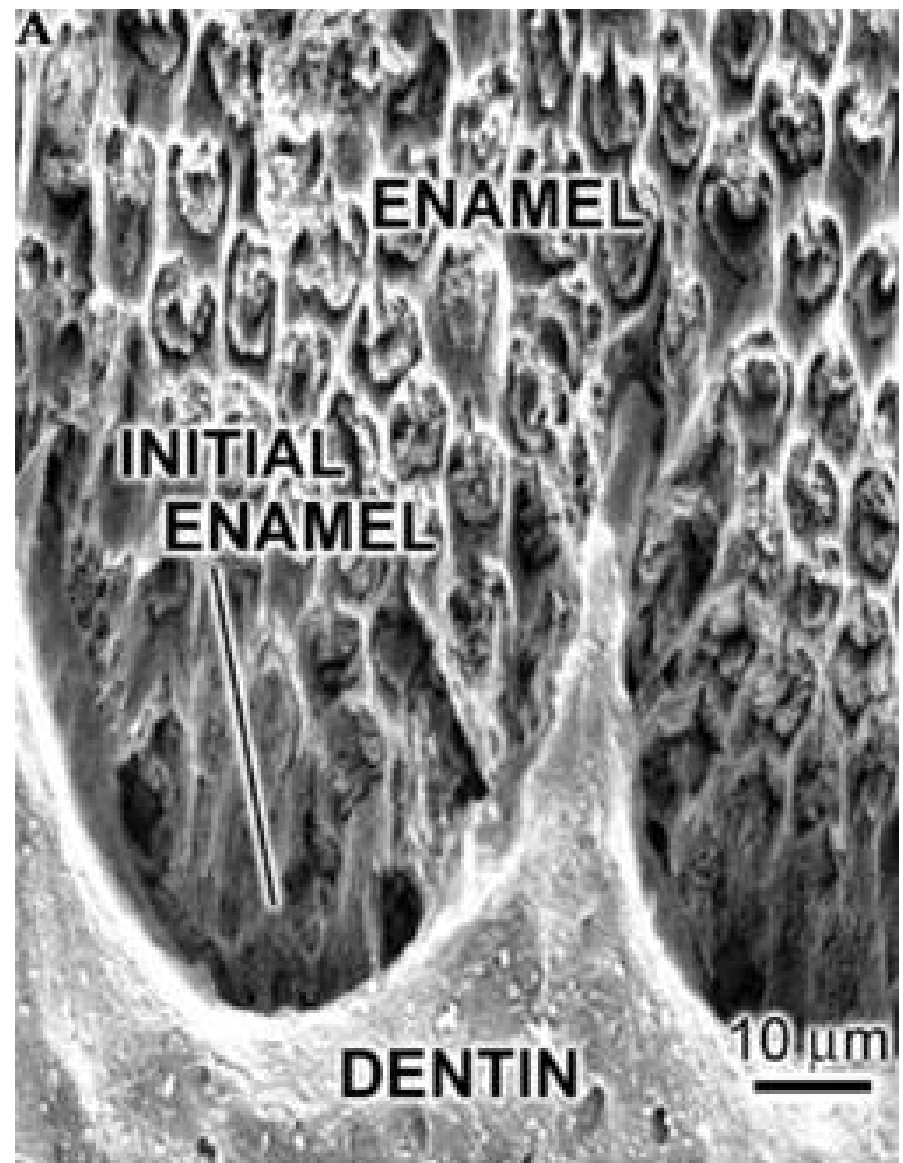
Dentin a vztah k ostatním tkáním zubu

dentinosklovinná hranice:

---

dentinocementové rozhraní:

rovná hranice mezi plášťovým dentinem a primárním cementem

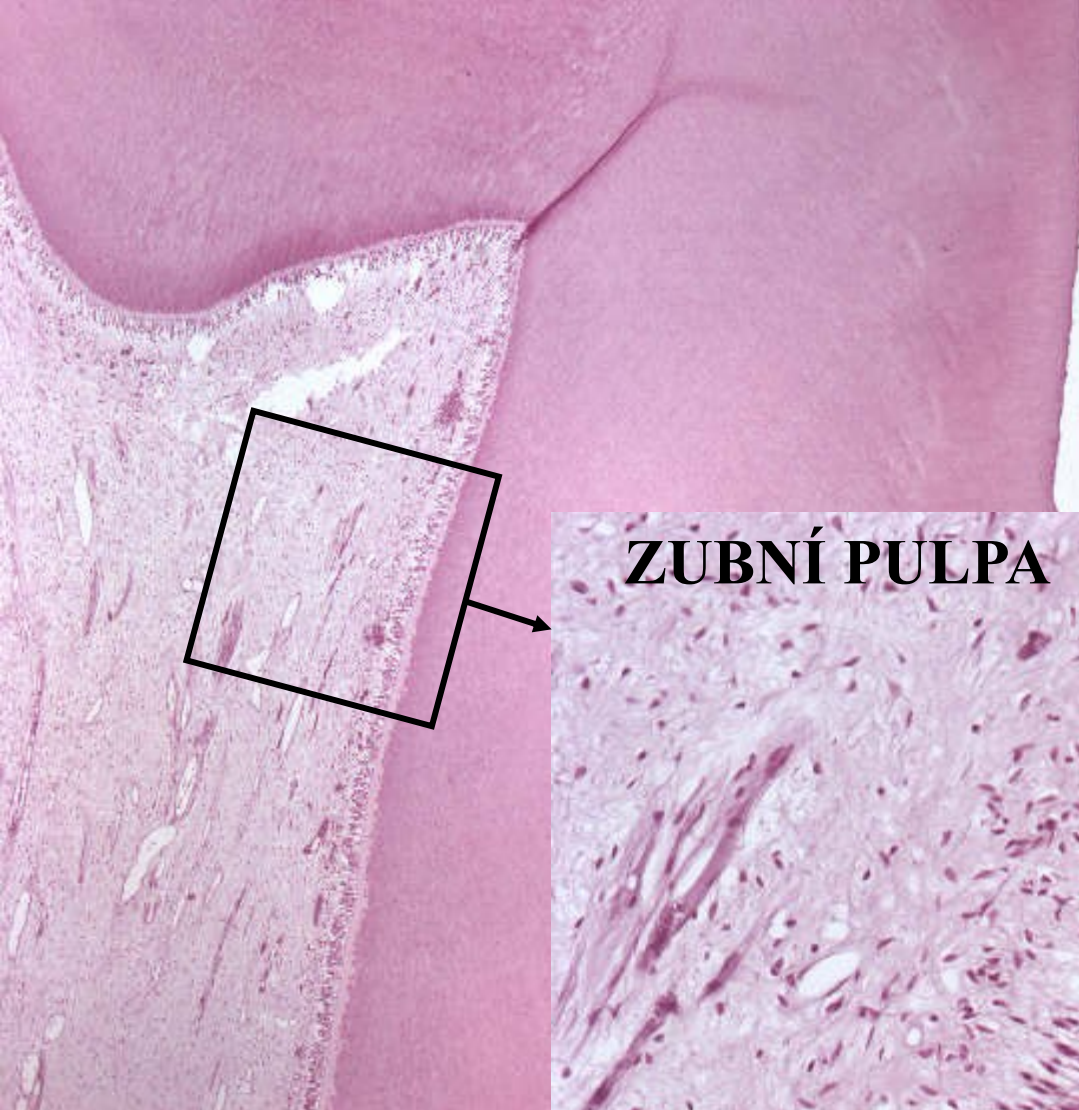
Dentin je bezcévná tkáň - výživa odontoblastů z kapilár subodontoblastické sítě kapilár ve dřeni

senzitivitu dentinu zajišťují jemná nervová vlákna, která pocházejí ze subodontoblastické pleteně (plexus Raschkowi) a pronikají mezi odontoblasty a podél Tomesových vláken do dentinových tubulů

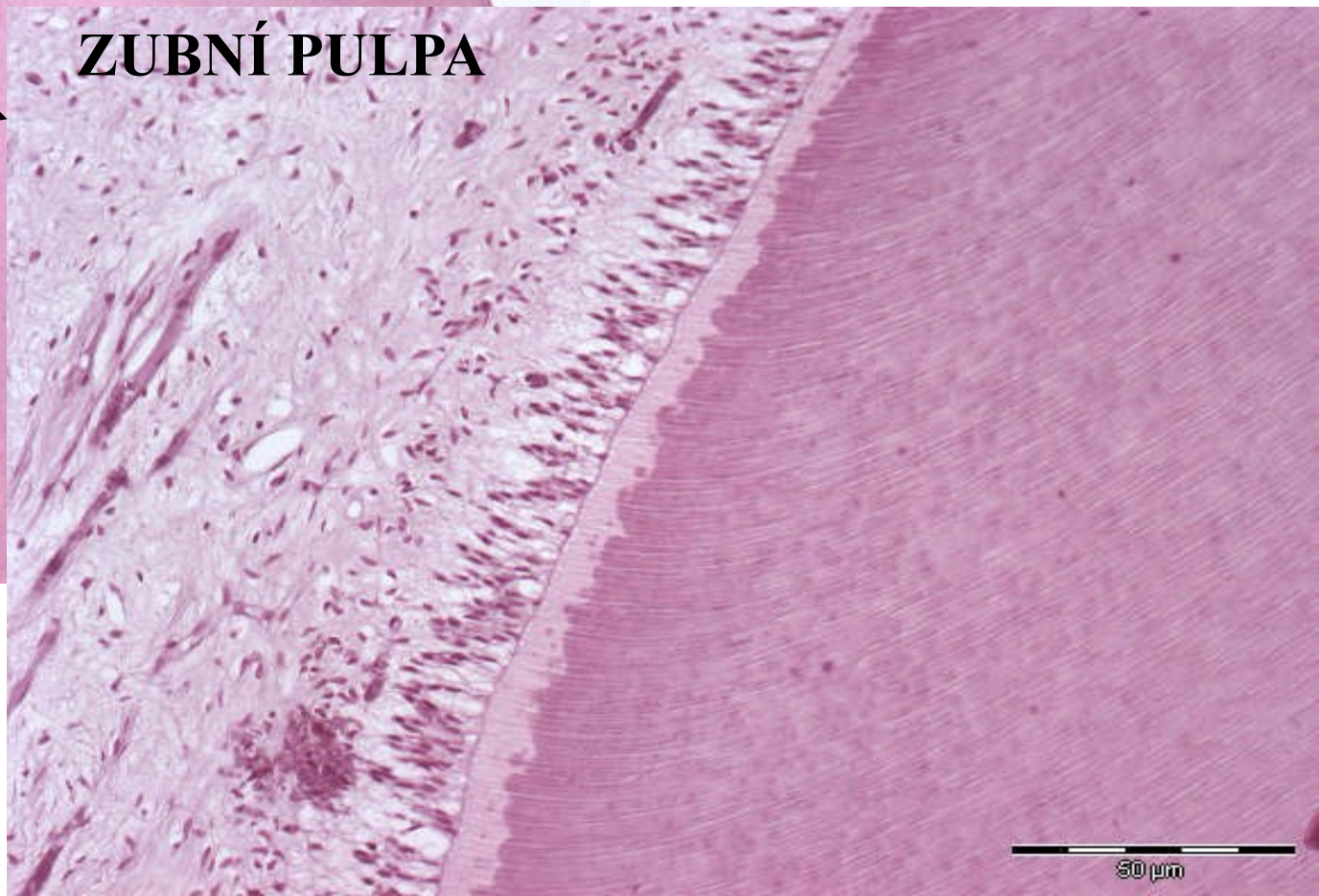
---

zvláštností dentinu je, že po léta přetrvává i po zničení odontoblastů – využití:

zuby s destruovanou zubní dřeví i odontoblasty zůstávají v zubním oblouku a mohou být využity v záchovné stomatologii

ZUBNÍ PULPA

50 µm

Mikroskopická stavba zubní dřeně, věkové změny a funkce

- má **význam pro vitalitu dentinu a** výživu odontoblastů
- je ektomezenchymového původu
- vyplňuje cavitas a radix dentis
- podobá se **rosolovitému vazivu:**

buňky: fibroblasty, histiocyty, plazmatické buňky a vycestovalé bílé krvinky

fibrilární složka: kolagenní a retikulární vlákna

amorfní hmota: glykosaminoglykany, glykoproteiny a proteoglykany,
podmiňuje želatinózní konzistenci zubní dřeně

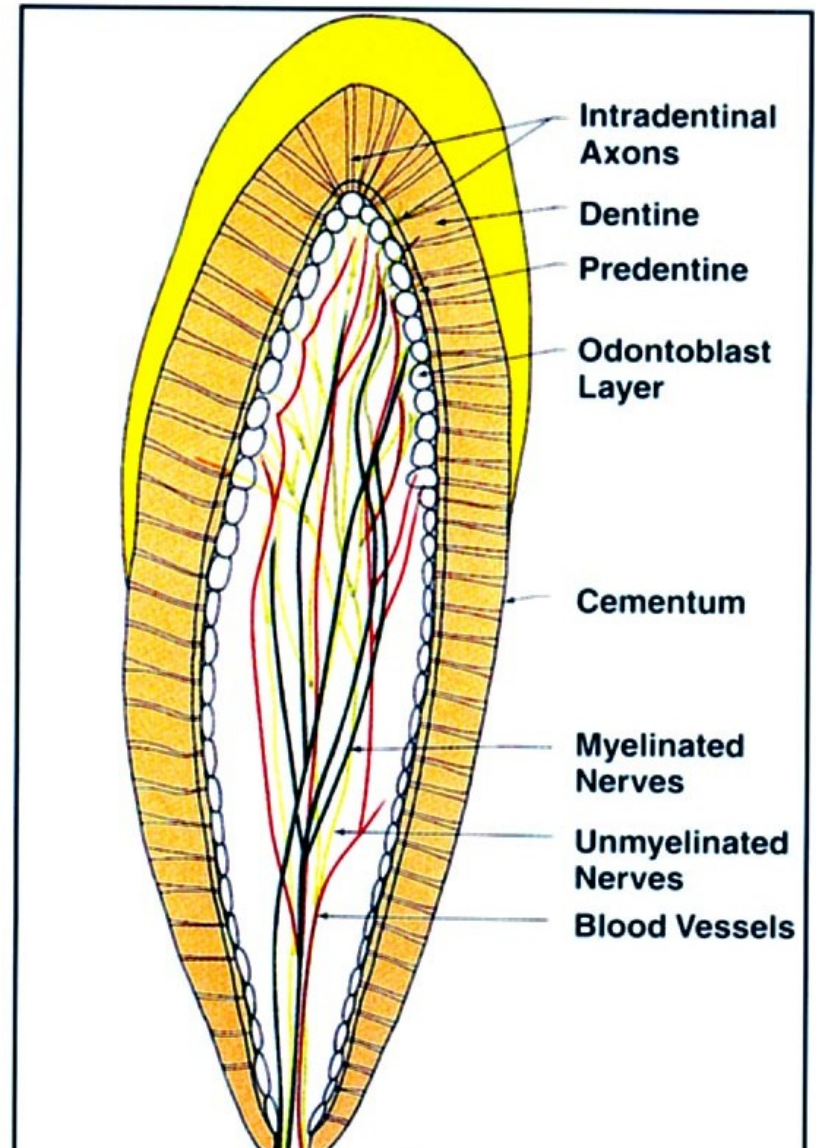

Cévní a nervové zásobení pulpy

velmi bohaté
(zvláště v mladém věku)

cévy probíhají podélně středem pulpy a bohatě se větví v terminální kapilární síť pod odontoblasty

mízní oběh začíná mízními kapilárami, které se spojují v malé lymfatické cévy, opouštějící zubní dřeň společně s cévami krevními a nervovými vlákny skrze foramen apicis radices dentis

foramen apicis radices dentis

inervace – 2 druhy vláken

myelinizovaná a nemyelinizovaná

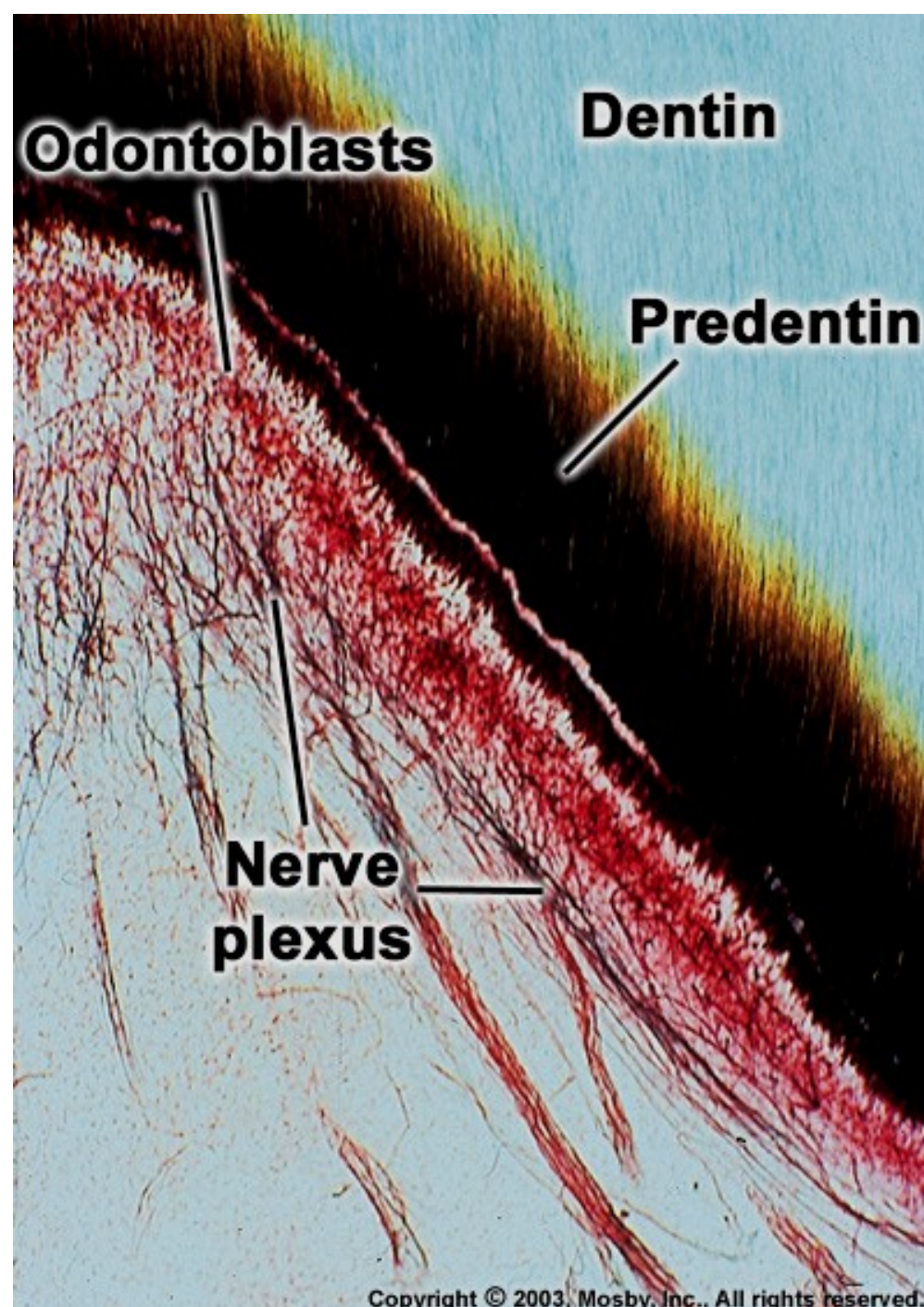
myelinizovaná nervová vlákna

se v zubní dřeni bohatě větví - plexus subodontoblasticus Raschkowi

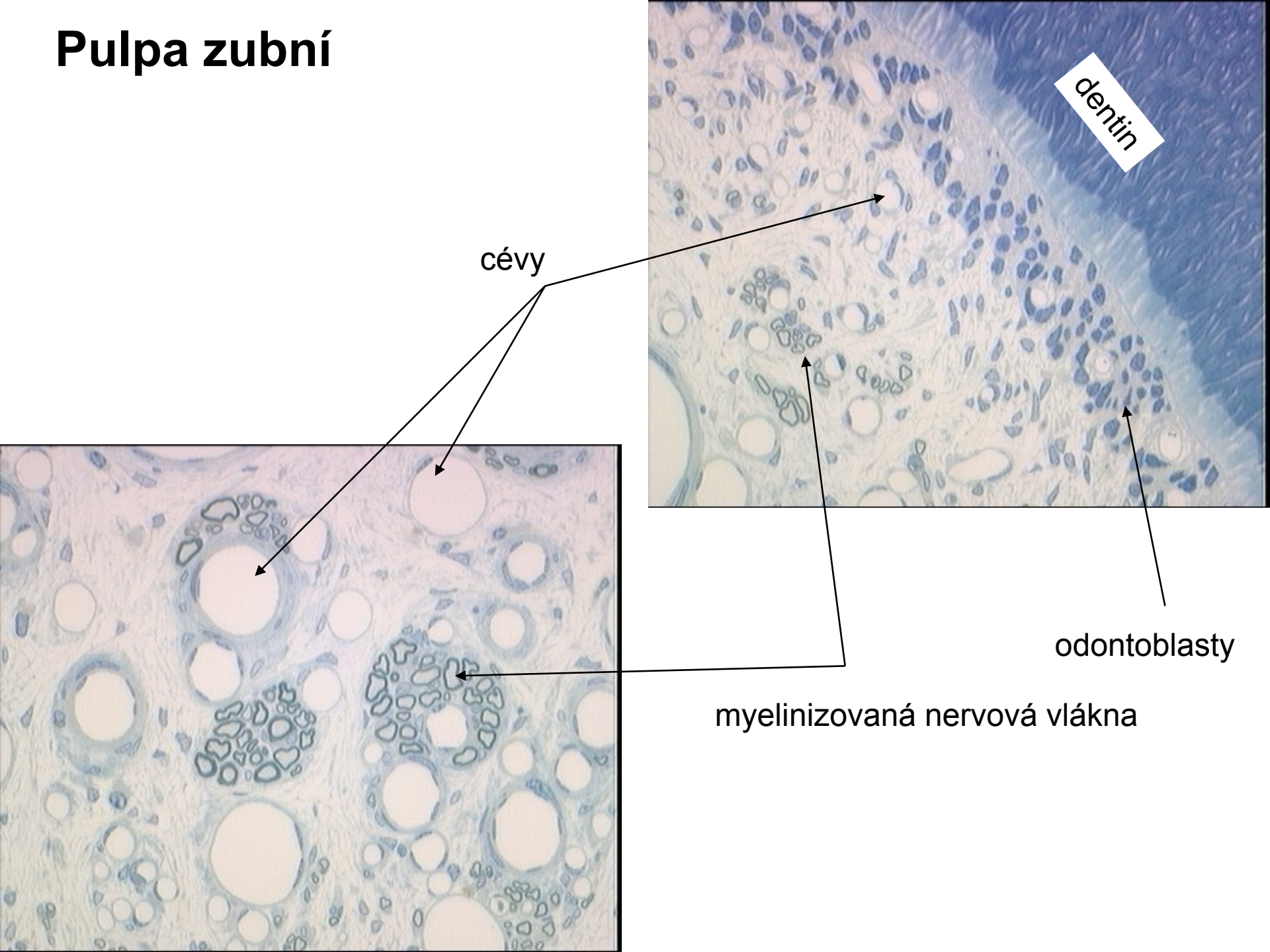
vlákna se zakončují hlavně na tělech odontoblastů, ale část jich pokračuje do predentinu a dentinových kanálků

nemyelinizovaná nervová vlákna

inervují krevní cévy v zubní pulpě

Pulpa zubní

cévy

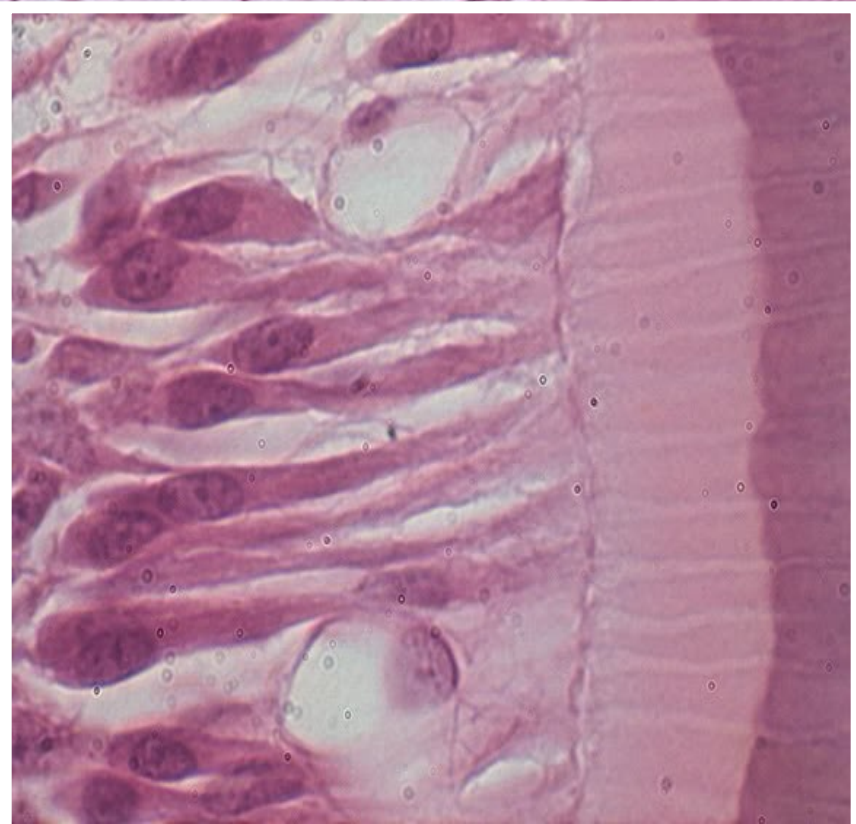
dentin

odontoblasty

myelinizovaná nervová vlákna

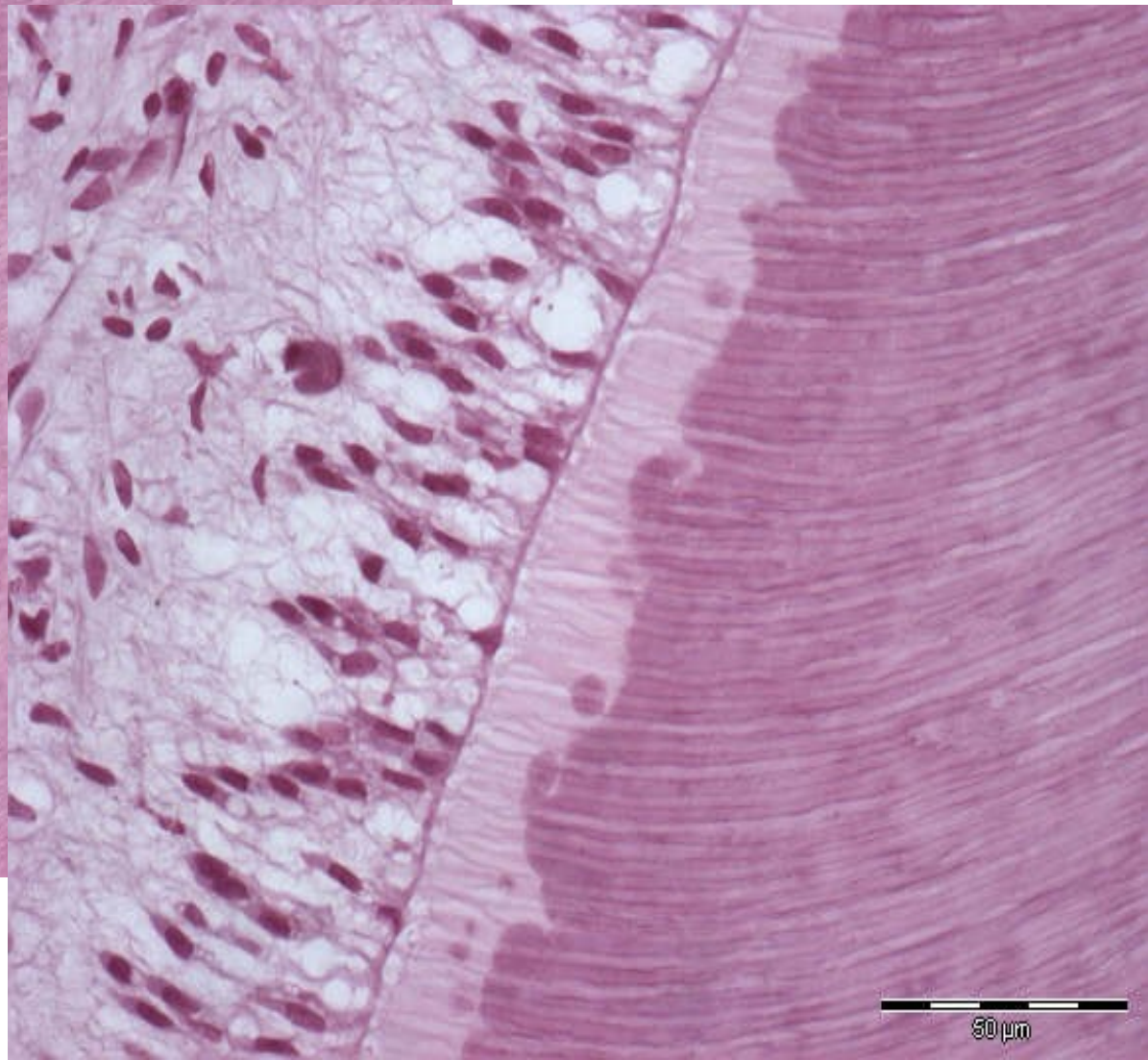
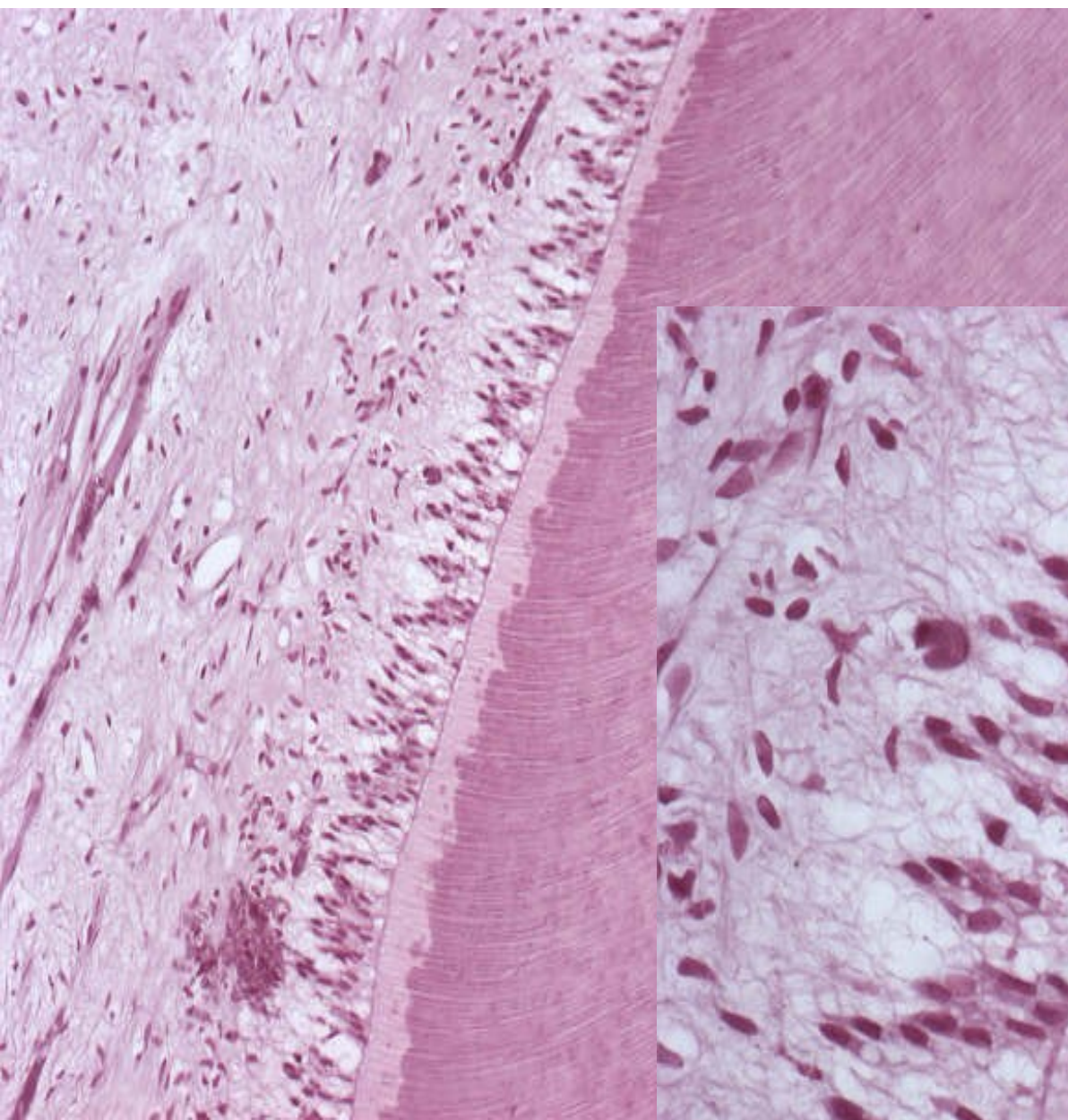
odontoblasty + výběžky (Tomesova vlákna)

pulpa

dentin

50 µm

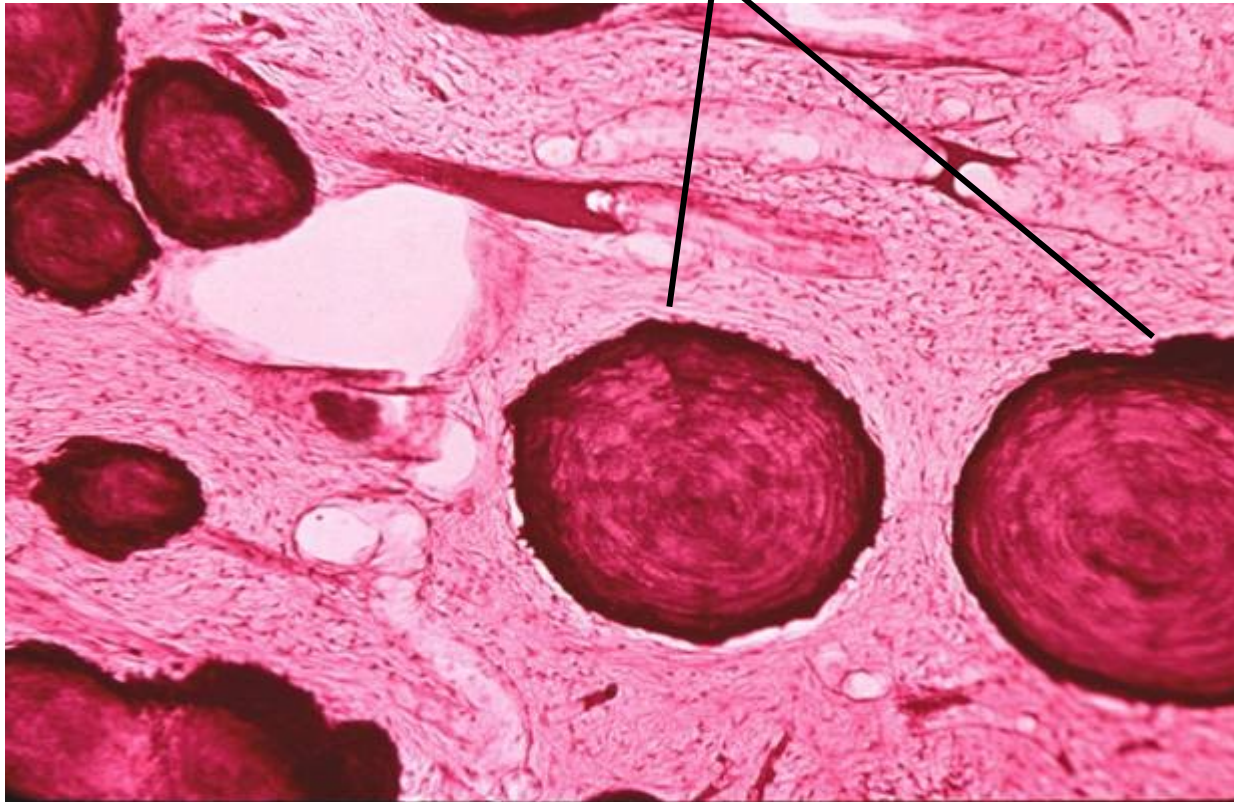
50 μm

Věkové změny pulpy zubní:

maximum rozvoje bezprostředně po prořezání – rosolovité vazivo
s věkem se mění její složení i objem

změny ve skladbě dřeně: chemické složení amorfni hmoty základni, úbytek buněk,
přibývání vláken – připomíná husté kolagenní vazivo

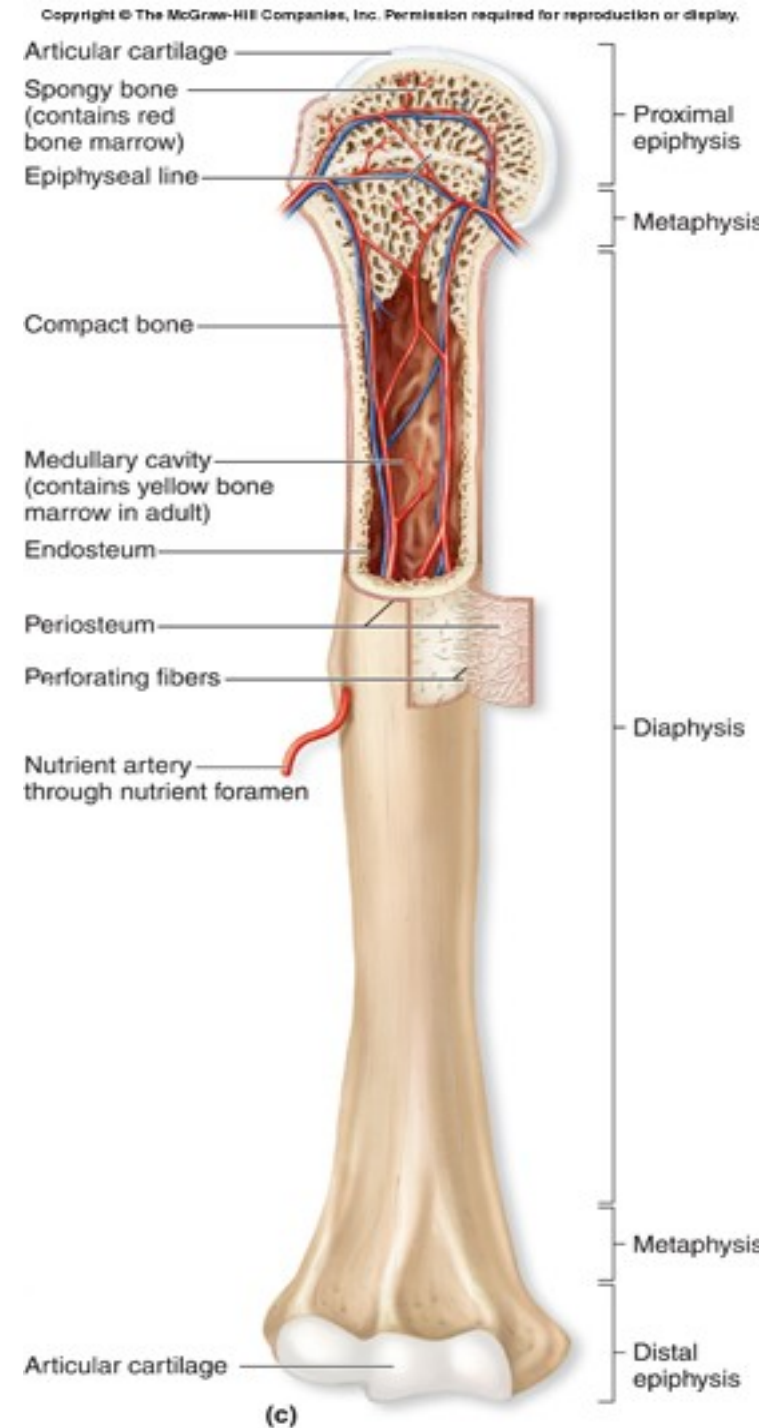
úbytek objemu pulpy a zužování dutiny i kořenového kanálku – ukládáním
sekundárního a terciárního dentinu a dentikulů

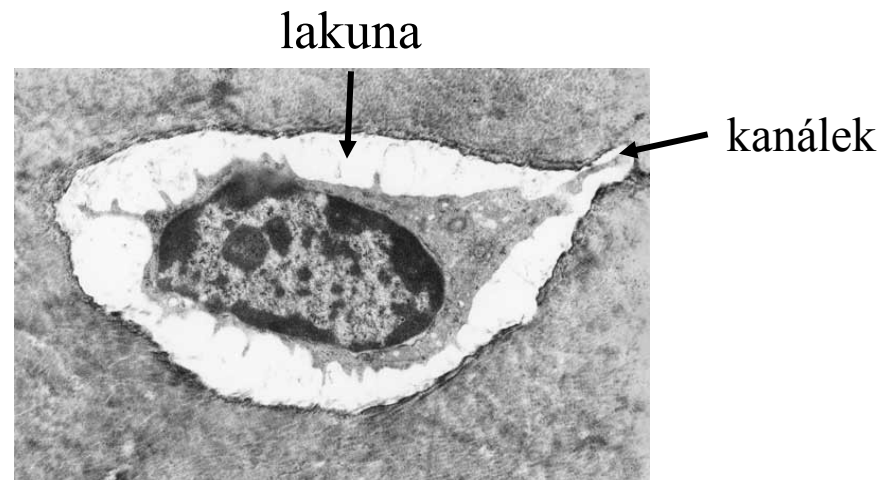
Kostní tkáň (opakování)

- = specializovaný typ pojivové tkáně.
  - Kostní buňky
  - Mezibuněčná matrix
    - Kolagenní vlákna – organická složka
    - Amorfní matrix – organická složka
    - Minerální soli – anorganická složka
  - Periost – vazivová blána na povrchu kosti

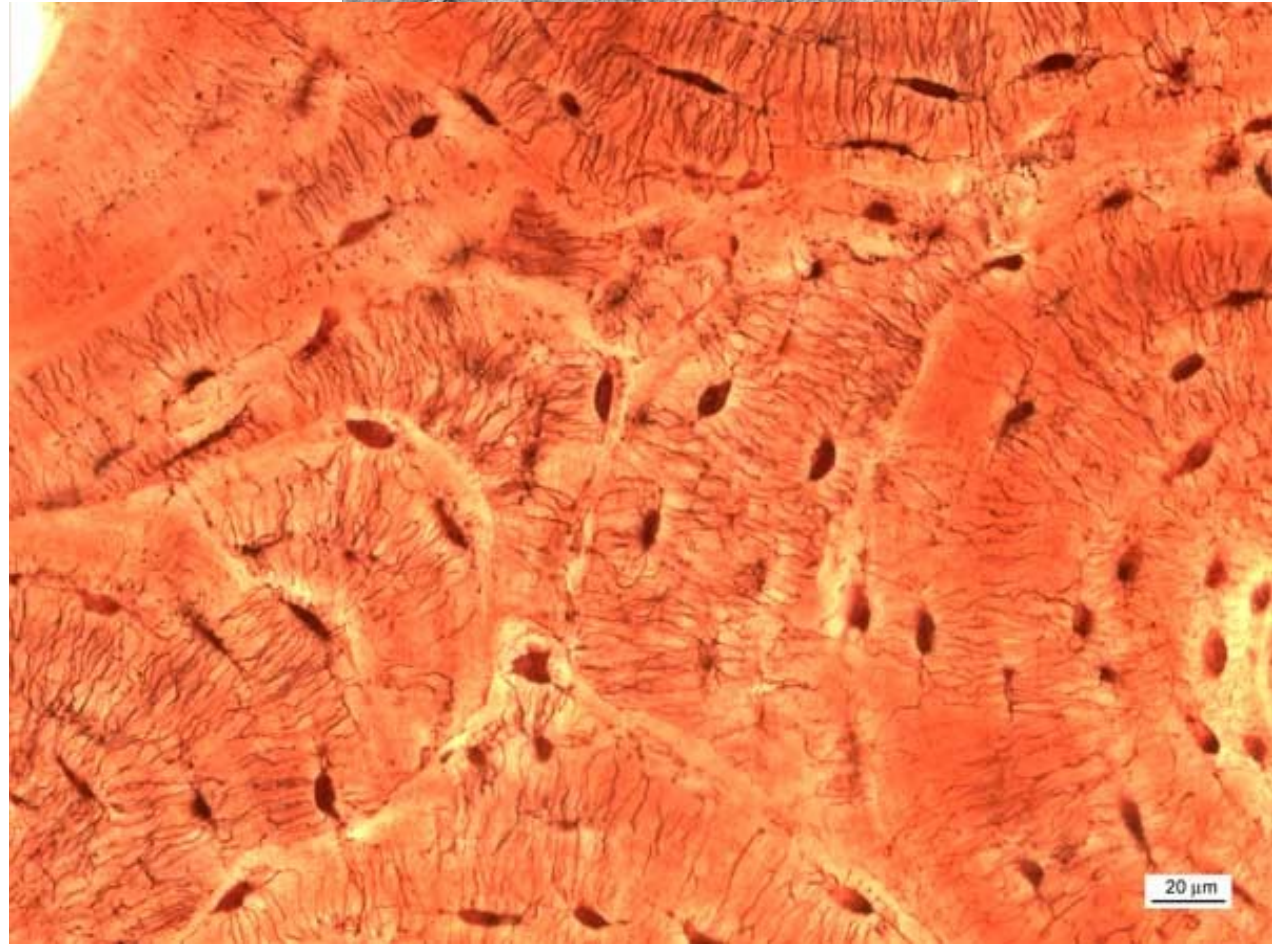

Kostní buňky

Osteocyty

- udržují vitalitu kostní matrix,
- v *lakunách*,
- výběžky v kanálcích (*canaliculi ossium*)

Kostní matrix

(mezibuněčná hmota)

- obsahuje **kolagenní vlákna** a **amorfní hmotu** (osteoid)
- pevnost matrix je způsobena uspořádáním kolagenních vláken v lamelách a tvrdost podmiňuje obsah *anorganických solí* (hydroxylapatit), které se ukládají na kolagenní vlákna.

Klasifikace kostní tkáně

- ***2 typy kostní tkáně:*** /podle uspořádání kolagenních vláken/
  - **vláknitá kost** - primární kost
  - **lamelózní kost** - sekundární kost

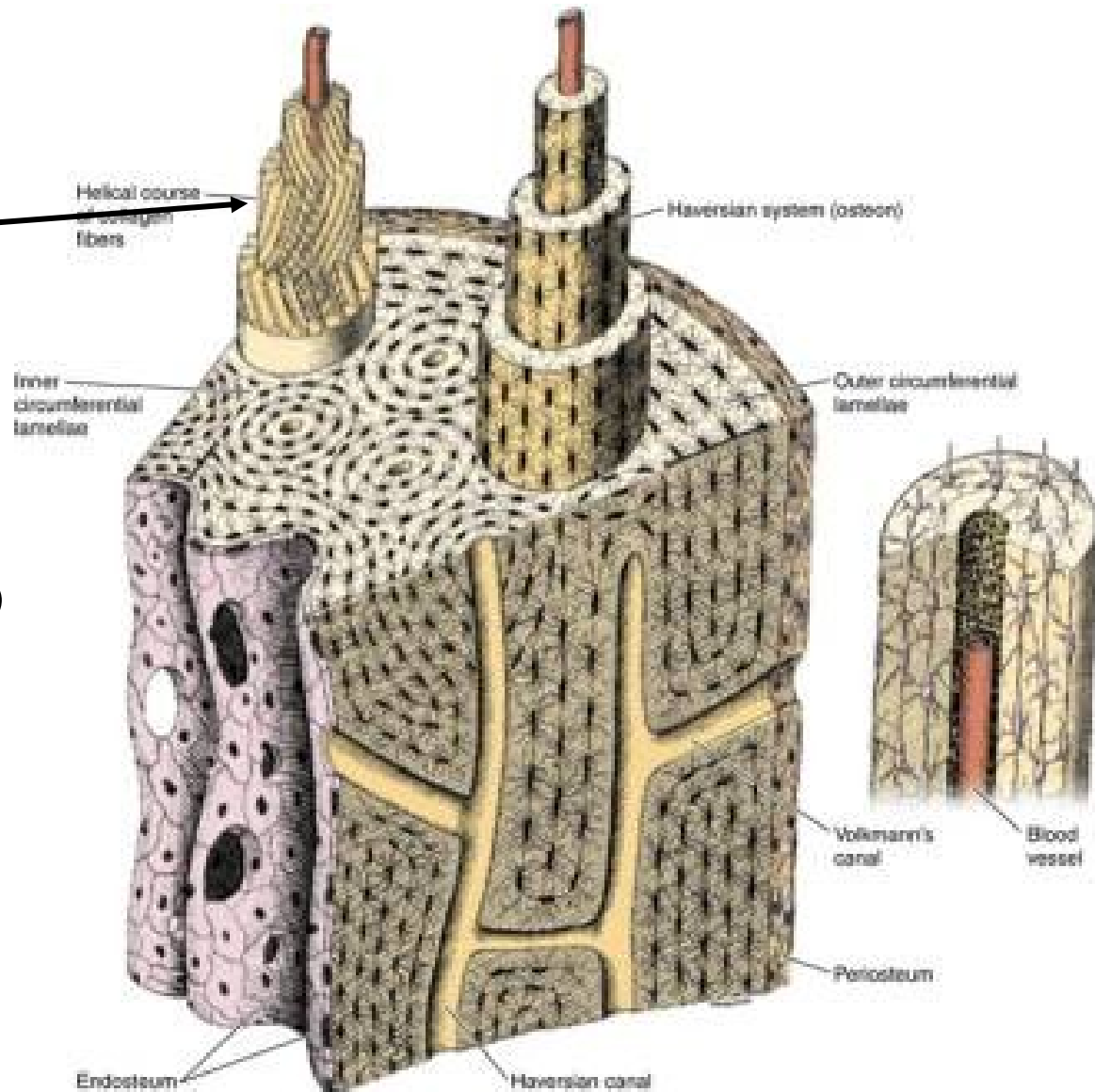
Lamelózní kost

Lamely

= tenké ploténky, ve kterých jsou **kolagenní vlákna** pravidelně uspořádána

3 způsoby uspořádání lamel:

- *Haversovy systémy (osteony)*
- *plášťové lamely*
  - *zevní, vnitřní*
- *intersticiální lamely*

anorganická složka - krystaly **hydroxylapatitu**, podstatně menší než ve sklovině, rozloženy mezi kolagenními vlákny

organická složka: 90 % - **kolagen** typu I (*III*, *V*)

8 % - **proteoglykany** (s chondroitinsulfátem),

2 % - fosfolipidy

Mikroskopická stavba

odontoblasty + zvápenatělá mezibuněčná hmota - dentinová matrix

Odontoblasty s výběžky

buňky leží na rozhraní mezi dentinem a pulpou, mají válcový tvar, uloženy v jedné vrstvě (s výjimkou korunky - vyšší a v několika vrstvách), buňky jsou výrazně polarizované - jádro s organelami v bazální třetině, v apexech sekreční zrna a mikrofilamenta

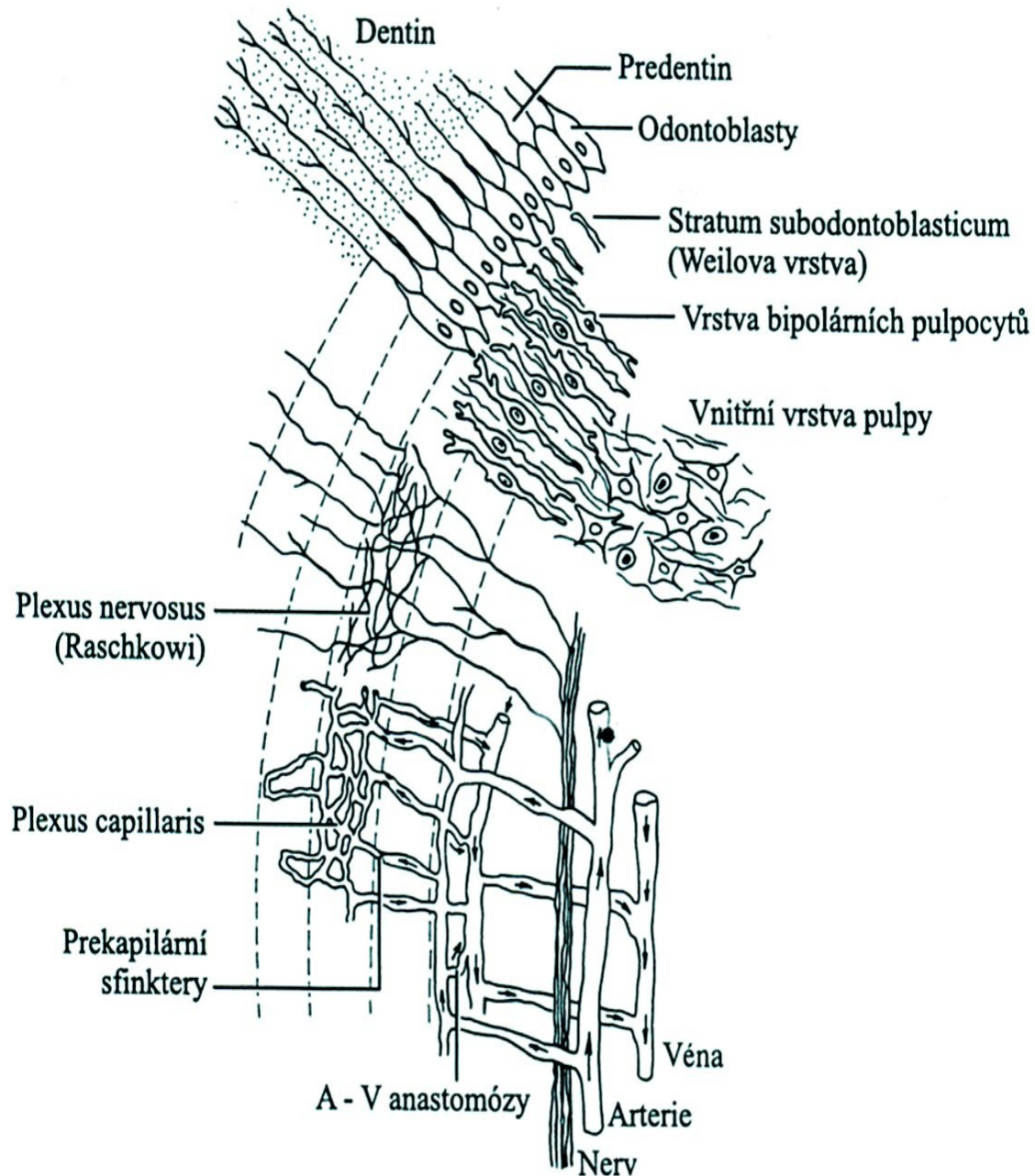
apexy spojeny desmosomy a nad jejich úrovní buňky přecházejí v tenké výběžky -

Tomesova vlákna

Zubní pulpa

vitalita zuboviny-
výživa odontoblastů
na periferii

podobná
rosolovitému vazivu
+ cévy a nervy

Obr. 15-6. Schematický náčrt mikroskopické stavby zubní pulpy, její inervace a cévní zásobení

